

Kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksessa

Kehittämisehdotukset vanhempien osallisuuden tukemiseksi

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (YAMK), Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen

2021

Maiju Jukka

Tiivistelmä

Tekijä Jukka, Maiju	Julkaisun laji Opinnäytetyö, YAMK	Valmistumisaika 2021
	Sivumäärä 67 sivua, 3 liite sivua	
Työn nimi Kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksessa Kehittämisehdotukset vanhempien osallisuuden tukemiseksi		
Tutkinto Sosionomi (YAMK)		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Valkeakosken varhaiskasvatus		
Tiivistelmä <p>Tämän tutkimuksellisenä kehittämishankkeena toteutetun opinnäytetyön kohdeorganisaationa toimi Valkeakosken varhaiskasvatus. Kehittämishankkeen tavoitteena oli laatia kehittämisehdotukset vanhempien osallisuuden tukemiseksi kyseisessä varhaiskasvatusyksikössä. Tarkoituksena oli kehittämisehdotusten myötä tukea vanhempien osallisuutta, vahvistaa varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamista vanhempien osallisuuden tukemisessa ja parantaa vanhempien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on oleellinen osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Se vaikuttaa positiivisesti varhaiskasvatuksen laatuun ja lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen.</p> <p>Kehittämishanke toteutettiin toimintatutkimuksena ja aineistoa kerättiin sekä varhaiskasvatusyksikössä olevien lasten vanhemmilta että yksikön henkilöstöltä. Vanhemmat saivat mahdollisuuden vastata vapaaehtoisesti sähköiseen kyselyllä toteutettuun haastatteluun. Haastattelun vastausten perusteella järjestettiin varhaiskasvatuksen henkilöstölle mukailtu työpaja, jossa henkilöstön havainnoista koostuva aineistoa kerättiin learning cafe -menetelmällä. Kerätty aineisto analysoitiin sisällönanalyysiin avulla.</p> <p>Kehittämishankkeen tuloksista syntyi johtopäätökset, joiden perusteella laadittiin viisi kehittämisehdotusta vanhempien osallisuuden tukemiseksi. Ehdotusten teemoiksi muodostui vanhempien tietoisuus varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista, säännölliset yhteiset tapahtumat, matalan kynnyksen osallistuminen, vastavuoroinen kasvatuskeskustelu sekä ryhmien välisten käytäntöjen yhtenäistäminen. Kehittämisehdotusten myötä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on mahdollisuus kehittää toimintaansa vanhempien osallisuutta tukevaksi.</p>		
Asiasanat varhaiskasvatus, osallisuus, vanhempien osallistuminen, kasvatusyhteistyö		

Abstract

Author(s) Jukka, Maiju	Type of Publication Master's thesis	Published 2021
	Number of Pages 67 pages, 3 appendices	
Title of Publication ECEC partnership Develop proposals to support parental involvement		
Name of Degree Master of Social Services		
Name, title and organization of the client Ecec of Valkeakoski		
Abstract <p>This thesis was carried out as a research development project. The target organization of this development project was the early childhood education and care in Valkeakoski. The aim of the project was to develop proposals to support parental involvement in early childhood education and care (ECEC) center. The purpose of the development proposals was to support parental involvement, strengthen the competence of ECEC staff in supporting parental involvement and improve educational co-operation with parents. Co-operation with parents is an essential part of the operating culture of ECEC. It has a positive effect on the quality of ECEC and the child's overall development.</p> <p>The development project was carried out as an action research and data was collected from the parents of the children in the ECEC and from the staff of the ECEC. Parents were given the opportunity to respond voluntarily to interview which was carried out as an electronic survey. Based on the responses of the interview a workshop was organized for ECEC staff. Material consisting staff observation using the learning cafe method. was collected at the workshop. The collected material was analyzed using data-driven content analysis.</p> <p>The results of the development project were five development proposals which support parental involvement. The themes of the proposals were parents' knowledge of the ECEC culture, regular joint events, low-threshold participation, reciprocal educational discussion, and the similar habits between ECEC groups. With the development proposals, ECEC staff can develop their activities to support parental involvement.</p>		
Keywords Early childhood education and care, participation, parental involvement, ECEC partnership		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Kehittämishankkeen tausta.....	3
2.1	Kohdeorganisaatio ja tausta	3
2.2	Kehittämishankkeen tavoite ja tarkoitus	4
3	Varhaiskasvatuksen laatu	6
4	Osallisuus	8
5	Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa	11
5.1	Tiedottaminen ja pedagoginen dokumentointi.....	12
5.2	Yhteiset tapahtumat varhaiskasvatuksessa	14
5.3	Vanhempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.....	15
5.4	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	17
6	Tutkimus- ja kehittämismenetelmät.....	20
6.1	Tutkimuksellinen kehittämistyö ja toimintatutkimus	20
6.2	Aineistonkeruumenetelmät	22
7	Kehittämishankkeen toteutus	27
7.1	Aikataulu.....	27
7.2	Haastattelu	28
7.3	Työpaja.....	30
7.4	Aineistonanalyysi.....	33
8	Kehittämishankkeen tulokset	38
8.1	Haastattelun päätelmät.....	38
8.2	Työpaja.....	42
9	Johtopäätökset ja kehittämissuhteet	47
10	Pohdinta	52
10.1	Kehittämishankkeen arviointi	52
10.2	Kehittämishankkeen eettisyys ja luotettavuus	56
10.3	Kehittämishankkeen hyödynnettävyys ja jatkokehittämissuhteet	59
	Lähteet	61

Liitteet

Liite 1: Kehittämissuhteet vanhempien osallisuuden tukemiseksi

Liite 2: Tutkimuslupa

1 Johdanto

Varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmää, jota tarjotaan alle kouluikäisille lapsille. Se vaikuttaa myönteisesti lapsen kehitykseen ja antaa valmiudet koulumaailmaan sekä työelämään ja lisäksi vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin osallistumisen. Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteistyössä lasten vanhempien kanssa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukemiseksi. (Karila 2016, 9–11; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14.) Varhaiskasvatustalain (2018, 1§) mukaan varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa varhaiskasvatustoimessa kunnan, kuntayhtymän tai yksityisen palveluntuottajan toimesta. Elokuussa 2020 palautettiin subjektiivinen päivähoito-oikeus, joka takaa kaikille lapsille yhtäläisen oikeuden varhaiskasvatukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019).

Varhaiskasvatus toteutuu vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön kasvatusyhteistyönä. Sen tavoitteena on edistää lapsen kasvua ja kehitystä sekä taata lapselle turvallinen kasvuympäristö. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö auttaa kasvattajia ymmärtämään lasta ja hänen toimintaansa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14; Opetushallitus 2021.) Toimiva ja suunniteltu yhteistyö varhaiskasvatuksen ja vanhempien välillä voi vaikuttaa myönteisesti lapsen elämään sekä laadukkaaseen varhaiskasvatusympäristöön (Rintakorpi 2014, 138). Varhaiskasvatuksen työntekijöitä ohjaa varhaiskasvatustalain (2018), valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) sekä paikallisesti sovittu kaupungin tai kunnan varhaiskasvatussuunnitelma. Kaikissa edellä mainituissa ohjeistetaan työntekijöitä yhteistyöhön vanhempien kanssa. (Heinonen ym. 2016, 230–231.)

Varhaiskasvatustalain (2018, § 20) on kirjattu oma pykälä vanhempien osallisuudesta ja vaikuttamisesta. Pykälän mukaan vanhempien osallisuus lastensa varhaiskasvatukseen on tehtävä mahdolliseksi. Vanhempien mielipide tulee ottaa huomioon lapsen varhaiskasvatusta suunniteltaessa. Lisäksi heille on tarjottava mahdollisuus säännölliseen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. (Varhaiskasvatustalain 2018, § 20.) Vanhempien osallisuudella varhaiskasvatuksessa tavoitellaan yhteistä sitoutumista lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tulemiseen. Jotta edellä mainittu olisi mahdollista, on vanhemmille tarjottava mahdollisuuksia lastensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34). Hyvä suhde ja vuorovaikutus varhaiskasvatustajaan luo vanhemmille myönteisen kokemuksen lapsensa hoidosta ja kasvatuksesta. Vanhemman ja kasvattajan välinen myönteinen suhde voidaan kokea voimaannuttavana. (Knopf & Swick, 2007, 292.)

Varhaiskasvatuksen myönteiset vaikutukset toteutuvat, jos varhaiskasvatuksen laadusta huolehditaan. Laatuun vaikuttaa monta eri tekijää ja niiden kokonaisvaikutus ratkaisee.

(Opetushallitus 2016, 15.) Euroopan opettajajärjestöjen yhteistyöjärjestö ETUCE:n (2012, 8) mukaan keskeisiä tekijöitä laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumisessa ovat yhteistyö perheiden kanssa ja perheiden osallisuus.

Vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita ja heidän tietonsa lapsesta on erilaista kuin ammattikasvattajan. Vanhempien ja kasvattajien välisellä havaintojen ja näkemysten vaihtamisella voidaan kehittää varhaiskasvatuksen toimintaa enemmän perheiden tarpeita vastaaviksi. Varhaiskasvatuksessa vanhempien vaikutusmahdollisuudet ovat suuremmat kuin muissa lapsiperheille tarkoitetuissa palveluissa. Vanhempien aktiivinen mukaan ottaminen kehittää toimintaympäristöä ja toimintatapoja. (Salonen ym. 2017, 18; Halme ym. 2014, 101). Kuitenkin vanhempien kokonaisvaltaista asiantuntijuutta hyödynnetään liian vähän. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoa ja taitoa lisäämällä voidaan hyödyntää vanhemmilta saatavaa tietoa ja kokemusta varhaiskasvatuksen sisällön suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. (Halme ym. 2014, 108.)

Vanhempien osallisuutta rajoittaa varhaiskasvatuksen käytänteiden ja toimintojen rutinoituminen sekä vanhempien passiivisuus. Tästä syystä toimintatapoja tulisi jatkuvasti kehittää ja se tulisi tehdä yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempien osallisuuden kehittämisessä tulisi ottaa huomioon vanhempien erilaisuus ja monenlaiset tavat luontaiseen toimintaan. Vanhempien osallisuuden ylläpitämiseksi on hyvä hyödyntää erilaisia tietoteknisiä välineitä sekä varhaiskasvatuksen arjen monipuolista esittelyä. (Ahonen 2017b, 126.)

Anttila (2018, 45–46) toteaa vanhempien osallisuuden helpottavan henkilöstön ja vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä, sillä osallisuus lisää avoimuutta, tasa-arvoisuutta ja yhteisöllisyyttä. Kun yhteinen ymmärrys henkilöstön ja vanhempien välillä lisääntyy, vaikeatkin asiat voidaan helpommin ottaa puheeksi. Osallisuuden avulla vanhemmat pääsevät lähemmäksi varhaiskasvatuksen arkea. Myös lapsen etu toteutuu parhaiten, kun henkilöstöllä ja vanhemmilla on hyvät välit.

Kehittämishankkeen tavoitteena on laatia kehittämis ehdotuksen vanhempien osallisuuden tukemiseksi. Tarkoituksena on tukea vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa sekä vahvistaa vanhempien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä. Kehittämishanke toteutetaan yhdessä Valkeakosken varhaiskasvatuksen kanssa. Ahosen (2017, 61) mukaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria tulisi jatkuvasti kehittää yhteistyössä lasten, vanhempien ja muiden läheisten toimijoiden kanssa.

2 Kehittämishankkeen tausta

2.1 Kohdeorganisaatio ja tausta

Vuonna 2019 Suomessa varhaiskasvatukseen osallistui noin 77 % 1–6-vuotiasta lapsista, joiden varhaiskasvatuksesta 82 % toteutettiin kunnan tai kuntayhtymän omistamassa tai ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatusyksikössä (THL 2020a). Valkeakoski on pieni kaupunki Pirkanmaalla ja siellä varhaiskasvatusta järjestetään kuudessa kaupungin varhaiskasvatuskeskuksessa, perhepäivähoidossa, avoimessa varhaiskasvatuksessa sekä kahdessa yksityisessä varhaiskasvatusyksikössä. Kaikissa näissä noudatetaan kaupungin omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa, joka on laadittu moniammatillisessa työryhmässä. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 6.) Kehittämishanke toteutetaan yhdessä Valkeakosken kaupungin varhaiskasvatusyksikössä.

Varhaiskasvatuksessa työskennellään vanhempien kanssa kasvatusyhteistyössä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 14). Yhteistyötapoja on monenlaisia ja ne voivat vaihdella muun muassa yksiköittäin, ryhmittäin tai toimintakausittain. Vanhemmat kohdataan yksilöllisesti ja perheen kulloinenkin tilanne huomioiden. Ajatus vanhempien osallisuudesta ja sen tukemisesta syntyi jo opintojen alussa ensimmäisen oppimistehtävän yhteydessä. Aihe on kiinnostava, helposti lähestyttävä ja ajankohtainen, joten oli luonnollista kuljettaa sitä mukana koko opintojen ajan sekä paneutua siihen useammasta eri näkökulmasta. Varsinaiseksi kehittämishankkeen aiheeksi vanhempien osallisuuden tukeminen muotoutui keväällä 2020.

Tarkastelin ensimmäisen kerran kriittisesti vanhempien osallisuuden mahdollisuuksia muutama vuosi sitten oman lapseni aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Vaikka olen työskennellyt varhaiskasvatuksessa useita vuosia, ensimmäisen kerran olin toisella puolella ja kohtasin asiat vanhemman näkökulmasta. Niukka informaatio, pienet mahdollisuudet osallistumiseen esimerkiksi toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin suhteen sekä vähäinen dokumentointi oppimisprosesseissa, saivat pohtimaan, miten itse varhaiskasvatuksen opettajana voisin tukea enemmän vanhempien osallisuutta.

Työskentelemässäni varhaiskasvatusyksikössä noudatetaan Varhaiskasvatuslain (2018), Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) ja paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ohjeistusta vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön suhteen. Päävastuu yhteistyön toteutumisesta on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 33). Varhaiskasvatuksen henkilöstön on huolehdittava, että perheiden moninaisuus huomioidaan ja vanhempien kohtaamisissa välittyy arvostus ja kunnioitus. Näin vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä voi rakentua toimiva

kasvatusyhteistyö. (Ahonen 2017b, 124.) Työssäni olen huomannut, että yhteistyötä vanhempien kanssa toteutetaan monella eri tapaa. Vanhempien kanssa käytyjen keskusteluiden perusteella olen havainnut, että saman varhaiskasvatusyksikön toimintatavat voivat vaihdella ryhmittäin hyvin suuresti.

Kohdeorganisaatioksi valikoitui yksi Valkeakosken kaupungin varhaiskasvatusyksiköistä. Varhaiskasvatuksen työkentällä oltiin kiinnostuneita kehittämään vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Yksikön esimiehen kanssa keskusteltiin vanhempien osallisuudesta ja sen kehittämisestä. Myös kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö hyväksyi aiheen. Vanhempien osallisuuden kokemuksista haluttiin saada tietoa sekä lasten vanhemmilta että yksikön henkilöstöltä. Tutkittaessa vanhempien osallisuutta, henkilöstön lisäksi on hyvä selvittää myös vanhempien näkemykset asiasta (Venninen ym. 2011, 8).

Osa kehittämishankkeen toteutuksesta sovittiin pidettävän säännöllisesti järjestettävässä henkilöstön työllässä. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan työilloissa tarkoituksena on kehittää ja arvioida toimintaa sekä tuoda esille tiimien uusia ideoita ja henkilökunnan osaaamista. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 28.) Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelman kannustaa henkilöstöä olemaan vuorovaikutuksessa lapsen vanhempien kanssa päivittäin. Lisäksi paikallinen suunnitelma ohjeistaa henkilöstöä tekemään toimintaa näkyväksi erilaisia keinoja hyödyntäen. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 21, 30.) Alkuperäisenä ajatuksena oli, että kehittämishankkeen myötä henkilöstön tietoisuus vanhempien osallisuudesta lisääntyisi ja vanhemmille muodostuisi paremmat vaikutusmahdollisuudet lapsensa varhaiskasvatukseen.

2.2 Kehittämishankkeen tavoite ja tarkoitus

Erilaisissa varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa kerrotaan vanhempien osallisuudesta ja ohjeistetaan henkilöstöä tarjoamaan vanhemmille mahdollisuutta osallistua lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34; Varhaiskasvatuslaki 2018, § 20) Tämän kehittämishankkeen **tavoitteena** on tuottaa kehittämis ehdotukset vanhempien osallisuuden tukemiseen yhdessä Valkeakosken kaupungin varhaiskasvatusyksikössä. Henkilöstön lisäkoulutuksella on mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseen (Ahonen 2017, 61.) Vanhempien ja henkilöstön välinen toimiva kasvatusyhteistyö vaatii tasa-arvoista vuorovaikutusta sekä keskinäistä kunnioitusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.) Vanhempien osallisuutta pidetään yhtenä varhaiskasvatuksen laadukkuudesta kertovana tekijänä (Heinonen ym. 2016, 229). Myös Fenechin (2013) mukaan vanhempien osallistuminen lastensa varhaiskasvatukseen parantaa varhaiskasvatuksen laatua.

Tämä työ on kehittämishankeprosessi, jonka **tarkoituksena** on tukea vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa sekä vahvistaa vanhempien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä. Vanhempien osallisuudella tuetaan perheiden arkea ja vanhemmuutta, joka lisää perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia (Vuorenmaa 2016, 83). Vanhempien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö ja vanhempien osallistuminen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin lisäävät varhaiskasvatuksen laatua (Vlasov ym. 2018, 75). Hankkeen tavoitteena laadittujen kehittämissuositusten myötä varhaiskasvatuksen henkilöstö saa konkreettisia neuvoja vanhempien osallisuuden tukemiseen.

Hakyemez-Paulin ym. (2018, 10) mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön tiedostaa vanhempien osallisuuden tärkeyden, kun taas vanhemmat itse eivät ole täysin selvillä roolistaan tai osallistumisensa mahdollisuuksistaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee omaavansa riittävästi taitoa vanhempien osallistamiseen, mutta vanhemmilla ei ole tarpeeksi halukkuutta osallistua (Hakyemez-Paul ym. 2019, 89). Vanhemmilta kysyttäessä toiveita tai kehittämissuosituksia lastensa varhaiskasvatusta koskien, he kertovat olevansa tyytyväisiä toimintaan ja uskovat, että varhaiskasvatuksen henkilökunta alan ammattilaisina tietävät, mikä on lapsille parasta. Jotta vanhempien asenteet ja suhtautuminen osallisuuden saataisiin muutettua, tarvitaan henkilöstön avoimuutta, aktiivisuutta ja innokkuutta. Varhaiskasvatus tulee tehdä näkyväksi vanhemmille ja sen sisältöä ja tavoitteita tulee avata. (Heinonen ym. 2016, 230.)

3 Varhaiskasvatuksen laatu

Varhaiskasvatuslain (2018, §1) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 9) mukaan lapsella on oikeus saada laadukasta varhaiskasvatusta. Yksi laatuun vaikuttavista tekijöistä on yhteistyö lapsen elämään oleellisesti kuuluvien henkilöiden ja tahojen kanssa (Ahonen 2017b, 119). Laadukas varhaiskasvatus vaatii säännöllistä arviointia. Arvioinnilla on mahdollista saada tietoa varhaiskasvatuksen vahvuuksista, heikkouksista ja kehittämis-kohteista. Varhaiskasvatuksen laadun arviointia tehdään kokonaisvaltaisesti lasten, vanhempien ja henkilöstön toimesta. Toiminnan arvioinnilla vanhemmat saavat vaikuttamisen mahdollisuuden ja pääsevät osallisiksi lapsen elämään varhaiskasvatuksessa. Arvioinnilla voidaan lisätä vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksen asiakkaina ja yhteistyökumppaneina sekä vahvistaa kasvatusyhteistyötä. (Hujala ym. 2016, 314.) Vanhempien näkökulma on oleellinen varhaiskasvatuksen laatua arvioitaessa (Repo ym. 2019, 129).

Jotta varhaiskasvatuksen laatua voidaan mitata, on sitä ensin arvioitava. Varhaiskasvatuksen laadun arviointi rakentuu laadun rakenne- ja prosessitekijöistä. Rakennetekijät ovat pysyviä tekijöitä, jotka liittyvät varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Tällaisia ovat esimerkiksi lait, asetukset ja valtakunnalliset asiakirjat. Laadun rakennetekijät luovat raamit pedagogisesti toteutettavalle toiminnalle. Prosessitekijät taas ovat niitä asioita, jotka tapahtuvat rakennetekijöiden luomien raamien sisällä. Ne vaihtelevat kunta ja yksikkökohtaisesti ja vaikuttavat suoraan lapsen kokemuksiin varhaiskasvatuksessa. Jotta edellä mainittuja laadun rakenne- ja prosessitekijöitä voidaan arvioida, on Kansallisen koulutuksen arviointikeskus laatinut sitä varten laatuindikaattoreita. Ne on laadittu kolmelle eri tasolle, kansalliselle, paikalliselle ja pedagogiselle tasolle. Indikaattorit antavat pohjan sille, millaista laadukkaan varhaiskasvatuksen tulisi olla. Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä varten on laadittu kaksi eri indikaattoria. (Vlasov ym. 2018, 11, 75.)

Verrattaessa henkilöstön ja vanhempien laadun arviointia, henkilöstö arvioi varhaiskasvatuksen laatua paremmaksi kuin vanhemmat. Syitä vanhempien huonompaan arvioon on arveltu olevan tietämättömyys varhaiskasvatuksen todellisesta arjesta sekä vanhempien ja henkilöstön kasvatuskäytäntöjen kohtaamattomuus. (Hujala ym. 2016, 325.) Vanhempien tulee olla tietoisia varhaiskasvatuksen laadukkuudesta ja tämän hetken panostuksesta laadun parantamiseksi. Jotta tämä toteutuisi, tulisi vanhempien osallisuutta tiedottamisen muodossa kehittää niin kunta kuin yksikkökohtaisestikin. (Karila ym. 2017, 64.)

Syksyllä 2018 Kansallisen koulutuksen arviointikeskus eli Karvi julkaisi Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset -asiakirjan, joka on osa varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittämistä. Karvin asiakirjan avulla voidaan arvioida varhaiskasvatuksen sisältöä ja rakennetta. Arviointia on tarkoitus suorittaa sekä kansallisesti että paikallisesti. Asiakirjan

on tarkoitus auttaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä laadun arvioinnissa sekä tarjota välineitä arviointiin. (Vlasov ym. 2018.)

Karvin asiakirjassa painotetaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välistä kasvatusyhteistyötä. Jotta kasvatusyhteistyötä voidaan arvioida, on sitä varten laadittu laatuindikaattorit, joissa kuvataan laadukkaan varhaiskasvatuksen ominaisuuksia. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja vanhempien välistä vuorovaikutusta kuvaa kaksi laatuindikaattoria, jotka ovat: ”Kasvatusyhteistyön lähtökohtana on lapsen ja hänen huoltajiensa arvostaminen sekä avoin, tasavertainen ja luottamuksellinen suhde. Vuorovaikutuksessa näkyy kunnioitus huoltajien tuntemukseen lapsestaan sekä henkilöstön ammatillinen tieto ja osaaminen.” sekä ”Huoltajien osallisuus varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toimintaan ja arviointiin mahdollistetaan. Erilaisia kasvatusyhteistyön muotoja ja toimintatapoja suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa.” Jotta varhaiskasvatus olisi laadukasta ja lapsen edun mukaista, tulisi edellä mainittujen laatuindikaattoreiden toteutua. (Varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit 2019.)

Puroilan ja Kinnusen (2017, 138) mukaan vanhempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia lisännyt uusi Varhaiskasvatuslaki (2018) on vaikuttanut varhaiskasvatuksen laatuun. Lain myötä vanhemmat ovat saaneet tasa-arvoisemman suhteen varhaiskasvatuksen henkilöstöön. Aiemmin voimassa olleessa Päivähoitolaissa (1973) ei ollut minkäänlaista mainintaa vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

4 Osallisuus

Osallisuus on käsitteenä hyvin laaja eikä sille ole tarkkaa määritelmää. Se on yksilöllinen kokemus, jolla on merkittävä vaikutus ihmisen hyvinvointiin. Osallisena ihminen kokee kuuluvansa johonkin, josta saa tukea oman identiteetin rakentumiseen ja eheyteen. Osallisuus voi olla myös voimaannuttava kokemus. (Rouvinen-Wilenius ym. 2011, 51.) Osallisuus on myös osallistumista ja vaikuttamista, mutta myös toimintaa ja olemista. Osallistumatta jättäminenkin on eräänlaista osallisuutta. (Isola ym. 2017, 3.) Valtakunnallisesti osallisuus on yksi keskeisistä keinoista köyhyyden torjunnassa sekä syrjäytymisen ehkäisyssä. Sen vuoksi osallisuuden edistäminen on yksi hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteista. Sosiaali- ja terveystaloudella on merkittävä rooli osallisuuden edistäjänä. (THL 2019a.)

Osallisuus tapahtuu erilaisissa ihmisen kuulumissa yhteisöissä. Yksilöllisen kokemuksen lisäksi osallisuus on yhteisökohtaista. Yksittäisen ihmisen osallisuus voi vaihdella paljonkin yhteisökohtaisesti. (Nivala & Ryyänen 2013.) Yhteisön osallisuutta edistää se, että yksilö haluaa ja kuuluu yhteisöön, jonne hänet hyväksytään. Lisäksi yksilöllä pitää olla myös mahdollisuuksia vaikuttaa sekä yhteisöön että sen ulkopuoliseen toimintaan. (THL 2020b.)

Osallisuuden myötä ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa omiin itseään koskeviin asioihin. Se edistää terveyttä ja on hyvinvointia tukevaa. (Rouvinen-Wilenius ym. 2011, 56.) Vuorenaan (2016, 67) mukaan vanhempien osallisuuteen vaikuttaa neljä eri tekijää, joita ovat perheen taustatekijät, perheen nykytilanne, perheen käyttämät palvelut sekä vanhempien lapsuudessa koetut asiat. Osallisuutta vahvistaviksi tekijöiksi on noussut taustatekijöistä esimerkiksi vanhempien korkea koulutustaso ja perheen hyvä terveydentila sekä äitien korkeampi ikä. Isien osallisuutta vahvistaa taas eläminen kahden aikuisen taloudessa. Nykytilanteessa osallisuutta vahvistavana tekijänä vanhemmat kokevat kokonaisvaltaisesti toimivan arjen, kun taas huonosti sujuvat arki ja huoli sen toimivuudesta heikentävät osallisuuden kokemuksia. Perheen käyttämien palveluiden suhteen vanhempien positiiviset osallisuuden kokemukset ovat suoraan verrannollisia heidän palveluihinsa vaikuttamismahdollisuuksista. Lisäksi riittävä tieto palveluista ja niiden laadusta vahvistaa osallisuutta. Vanhempien lapsuudessa kokemista asioista muun muassa päihde- ja mielenterveysongelmat sekä taloudelliset vaikeudet heikentävät osallisuutta, kuten myös äitien lapsuudessa kokemaa kiusaamista. Kaiken kaikkiaan äidit kokevat osallisuutensa vahvemiksi kuin isät.

Osallisuuden yksi monista muodoista on sosiaalinen osallisuus, jolla tarkoitetaan yksilön henkilökohtaista tunnetta omasta osallisuudestaan jossakin vuorovaikutuksellisessa yhteisössä. Sosiaaliseen osallisuuteen kuuluu vaikutusmahdollisuus tai ainakin tunne siitä, että on mahdollista vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja sisältöön. Ulkopuolisella ei ole

mahdollista määritellä toisen kokemaa sosiaalista osallisuutta. Sen sijaan sitä voidaan tukea ja edistää eri keinoin. (Leemann ym. 2015, 5.)

Sosiaalisen osallisuuden yksi osa on asiakasosallisuus. Leemann & Hämäläinen (2015, 586) kuvaavat asiakasosallisuuden olevan asiakkaiden osallistumisen mahdollistamista palveluiden suunnittelussa, järjestämisessä, tuottamisessa, kehittämisessä ja arvioinnissa. Se lisää asiakaslähtöisyyttä ja lisää asiakkaiden aktiivisuutta. Jotta toiminta voi olla asiakaslähtöistä ja niitä voidaan kehittää, tarvitsee asiakkaiden ja palvelun järjestäjien välillä olla riittävän monipuolista keskustelua. Asiakasosallisuudessa asiakaspalautteen merkitys on suuressa osassa, sillä sen avulla saadaan tietoa palvelun tilasta ja laadusta. Lisäksi sen myötä toimintaa voidaan kehittää paremmaksi. Asiakasosallisuutta voidaan vahvistaa huomioimalla erityisesti ne asiakkaat, jotka helposti jäävät kuulematta. On hyvä huomioida myös asiakkaiden läheisten mahdollisuudet vaikuttamiseen. Palveluiden kehittämisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi järjestöjen tai muiden sidosryhmien osallistumista ja sitouttamista yhteiseen toimimiseen. (THL 2019b.)

Vuorenmaa (2016, 36) on tutkimuksessaan määritellyt vanhempien osallisuuden tarkoittavan heidän arviotaan omista kyvyistään pärjätä jokapäiväisestä arjesta oman lapsen kanssa, vaikuttamisen ja päätöksenteon käyttämistä omaa lasta koskevien palveluiden suhteen sekä vaikuttamista oman kuntansa lasten ja perheiden palveluihin. Myös erilaiset taustatekijät, perheen nykytilanne ja palveluihin liittyvät tekijät liittyvät vanhempien osallisuuteen. Varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö mahdollistaa vanhempien osallisuuden (Venninen ym. 2011, 10.) Kyrölammen ja Karikosken (2017, 98) mukaan vanhempien osallisuuteen vaikuttaa henkilöstön ja vanhempien välisen kohtaamisen laatu. Luotettavuus ja avoimuus vanhempien kanssa käytävissä keskusteluissa mahdollistavat tasavertaisen kasvatusyhteistyön, jossa kaikilla osapuolilla on mahdollisuus vaikuttaa. Tämä edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä taitoa ja halukkuutta kohdata lasten vanhemmat oman lapsensa asiantuntijoina. Perheiden moninaisuuden kunnioitus ja tasavertainen kohtaaminen luovat perustan hyvälle vuorovaikutukselle ja kasvatusyhteistyölle (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 15).

Seuraavassa kuviossa (Kuvio 1.) on kuvattu vanhempien osallisuuden tasoja varhaiskasvatuksessa asiakasosallisuuden näkökulmasta. Kuvio on mukaelma Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2018) tekemästä ”Osallisuus toimintakulttuurina organisaatiossa” ja sen mukaan toimintakulttuurin kehittämiseksi tarvitaan vuoropuhelua asiakkaiden ja palvelun tuottajien välillä. Kuviossa (Kuvio 1.) on kuusi porrasta osallisuuteen liittyen ja sitä luetaan alhaalta ylöspäin porrastettuna kerrallaan, jolloin vanhempien osallisuus kasvaa ja monipuolistuu aina ylöspäin noustessa. Ensimmäisellä portaalla vanhemmille selvitetään heidän

osallistumismahdollisuutensa, jotka perustuvat täysin vanhempien vapaaseen tahtoon. Seuraavalla tasolla vanhemmilta halutaan saada palautetta, jonka kautta he voivat vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen. Kolmannella tasolla vanhemmat ovat kiinnostuneita vaikuttamaan palauttaan myötä koko lapsiryhmää koskeviin asioihin, eikä pelkästään oman lapsensa asioihin.

Kuvion (Kuvio 1.) neljännellä tasolla vanhemmat osallistuvat toiminnan suunnitteluun ja arviointiin yhdessä henkilöstön kanssa. Toiminnan kehittäminen koskee koko lapsiryhmän tai yksikön toimintaa. Viidennellä portaalla vanhemmat osallistuvat selvästi toiminnan toteutukseen yhdessä henkilöstön kanssa. Kuudennella ja viimeisellä tasolla vanhempien osallisuus on muovautunut luonnolliseksi osaksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja varhaiskasvatuksen suunnittelu, toteutus ja arviointi toteutetaan yhdessä vanhempien kanssa.

KUVIO 1. Osallisuus toimintakulttuurina organisaatiossa. (mukaillen THL 2018)

5 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavat Varhaiskasvatuslaki (2018), valtakunnallinen asiakirja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) sekä paikallisesti laaditut varhaiskasvatussuunnitelmat. Vanhempien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa ei varsinaisesti ole mainintaa Varhaiskasvatuslaissa (2018) tai Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018). Sen sijaan paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa ohjeistetaan henkilöstöä vanhempien osallisuuteen varhaiskasvatuksen suunnittelussa, totutuksessa ja arvioinnissa. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 22.) Kaikissa edellä mainituissa vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö mainitaan useissa eri asiayhteydessä. Yleisesti voidaan sanoa, että varhaiskasvatusta järjestetään yhdessä lapsen vanhempien kanssa ja yhteistyö voi olla monenlaista. Tässä kehittämishankkeessa vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa on jaettu asiakirjojen perusteella neljään sisällöltään eri teemaan.

Vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö kohtaavat ja keskustelevat lasten asioista päivittäin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 34) ohjeistaa henkilöstöä jakamaan lasten tapahtumat ja kokemukset mahdollisimman ajankohtaisesti. Suunnitelman mukaan vanhemmilla on myös oltava riittävästi tietoa nykypäivän varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista ja laadukkuudesta. Tämän perusteella ensimmäinen teema vanhempien osallisuudessa on ”**Tiedottaminen ja pedagoginen dokumentointi**”, johon sisältyvät päivittäinen kanssakäyminen vanhempien kanssa, tiedottaminen menneistä ja tulevista toiminnoista sekä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin näkyväksi tekeminen vanhemmille.

Toinen vanhempien osallisuuteen liittyvä teema on ”**Yhteiset tapahtumat varhaiskasvatuksessa**”. Varhaiskasvatuksen toimesta perheille järjestetyt yhteiset tapahtumat ovat osa säännöllistä kasvatusyhteistyötä. Tapahtumissa vanhemmilla on mahdollisuus tutustua toisiinsa, verkostoitua ja saada vertaistapaamisia. Yhteinen toiminta perheiden kanssa luo yhteisöllisyyttä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.) Tarkempi ohjeistus yhteisiin tapahtumiin annetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tapahtumat perheille voidaan järjestää yhdessä huoltajien kanssa tai vain varhaiskasvatuksen toimesta. Yhteistä perheille järjestettävissä tapahtumissa on, että ne ovat luonteeltaan vuorovaikutteisia. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 24.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 16) mukaan vanhemmilla on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen, jolla tarkoitetaan varhaiskasvatuksen suunnittelua, toteutusta ja arviointia säännöllisesti. Täsmälleen samanlailla todetaan myös Varhaiskasvatuslain (2018) pykälässä 20. Vanhempien mahdollisuus varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin muodostuu esimerkiksi vanhempien antaman palautteen välityksellä. Paikallisessa suunnitelmassa todetaan, että palautteen

perusteella suunnitellaan pedagogista toimintaa. Jokaisen varhaiskasvatustyöyksikön omalla vastuulla on toteuttaa monipuolista yhteistyötä vanhempien kanssa. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 4, 44.) Näiden perusteella muodostui kolmas teema vanhempien osallisuuteen, joka on ”**Vanhempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet**”.

Suuri osa vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä on henkilökohtainen yhteistyö yksittäisen lapsen asioissa. Tämän perusteella muodostui neljäs teema ”**Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma**”. Varhaiskasvatustien (2018, §3) mukaan lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on toimia yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Suunnitelma tehdään konkreettisesti joko sähköisenä tai paperisena lomakkeena ja siihen kirjataan henkilökunnan ja vanhempien yhteiset havainnot ja näkemykset lapsesta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toimii lapsen kasvun ja kehityksen tukena. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9–11.) Näiden lisäksi paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 4.) mukaan kasvatustieteiden yhteydessä vanhempien tulisi antaa palautetta lapsensa varhaiskasvatuksesta.

5.1 Tiedottaminen ja pedagoginen dokumentointi

Varhaiskasvatuksessa tiedottamisella voidaan tarkoittoa useaa eri asiaa. Vanhempien kanssa pyritään keskustelemaan ja vaihtamaan lapsen kuulumiset päivittäin. Tällainen tiedottaminen tapahtuu yleensä lapsen tuonti- tai hakutilanteissa, jolloin lapsen vanhempi voi kertoa kotona tapahtuneista asioista tai varhaiskasvatuksen henkilöstö voi kertoa lapsen tapahtumista varhaiskasvatuksessa. Vanhempien ja henkilöstön välisessä yhteydenpidossa voidaan myös hyödyntää erilaisia sähköisiä välineitä. Päivittäisten kuulumisten lisäksi vanhemmille kerrotaan lasten varhaiskasvatuksesta esimerkiksi kuukausitiedotteilla, jotka lähetetään sähköpostitse. Arkea varhaiskasvatuksessa valokuvataan ja kuvat asetetaan vanhempien ja lasten nähtäville. Kuvien yhteydessä voidaan muutamalla sanalla kertoa, mitä juuri kuvanottohetkellä on oltu tekemässä. Toimintaympäristöön asetetaan esille lasten töitä sekä erilaisten projektien kuvauksia ja niistä syntyneitä tuotoksia. Toimintaympäristössä saa (ja pitääkin) näkyä lasten kädenjälki ja kulloisetkin mielenkiinnon kohteet. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 21, 28–29.)

Varhaiskasvatusarjen näkyvyydellä tarkoitetaan sitä, kuinka paljon ja miten vanhemmat saavat tiedon lapsensa varhaiskasvatuksen toimista. Tällä voidaan tarkoittoa valokuvien monipuolista käyttöä, lasten haastatteluita, kädentaitojen esille laittoa tai kuvailua jostakin toiminnasta. Oleellista kuitenkin on se, että vanhemmille saataisiin näkyväksi koko

mahdollinen prosessi eikä vain lopputulosta. Tällaista toimintaa kutsutaan varhaiskasvatuksessa **pedagogiseksi dokumentoinniksi**, joka on yksi käytettävistä työmenetelmistä. Pedagogisen dokumentoinnin yhtenä tavoitteena on mahdollistaa vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2021.) Pedagoginen dokumentointi on työskentelytapa, jonka avulla sekä vanhemmat että varhaiskasvatuksen henkilöstö saa tietoa lapsen elämästä ja siihen liittyvistä asioista. Se mahdollistaa molemmin puolisen kehitys- ja oppimisprosessin tarkastelun kokonaisvaltaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.) Lisäksi pedagogisella dokumentoinnilla on todettu olevan positiivinen vaikutus varhaiskasvatuksen näkyväksi tekemiseen (Rintakorpi 2016, 12).

Yksi suurimmista vanhempien osallisuuden esteistä on tietämättömyys varhaiskasvatuksen tapahtumista. Riittävällä tietoisuudella varhaiskasvatuksen arjesta ja lasten päivittäisistä toimista voidaan lisätä vanhempien halukkuutta osallisuuteen. (Heinonen ym. 2016, 230; Venninen ym. 2011, 55.) Pedagogisen dokumentoinnin myötä vanhemmat saavat tietoa lapsensa yksilöllisestä toimimisesta varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sen myötä voidaan avata vanhemmille lapsiryhmän toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.) Karlssonin ym. (2018, 92) mukaan kiinnittämällä erityistä huomiota dokumentointiin voidaan lisätä vanhempien tietoisuutta varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista.

Vanhempien kanssa keskustellaan mahdollisuuksien mukaan päivittäin. Lapsen päivästä kerrotaan vanhemmille ja heidän kommenttejaan ja mielipiteitä kuunnellaan erityisellä tarkkuudella. Lapsen vanhemmille on saatettava tietoa lapsen päivän sujumisesta, vaikka lapsen oman ryhmän henkilöstö ei olisi paikalla. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 21). Yksityiskohtainen informaatio lapsen päivästä lisää vanhempien osallisuuden kokemuksia (Seilonen 2007, 87). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014, 13) mukaan lapsen ollessa esikoulussa vanhemmilla on oikeus saada päivittäin tietoa lapsensa toiminnasta.

On tärkeää, että vanhemmat saavat kannustavia ja positiivisia kuvauksia lapsensa kehitykseen ja oppimiseen liittyen. Yhteiset havainnot ja keskustelut henkilöstön ja lapsen vanhempien välillä toimivat hyvänä pohjana kasvatusyhteistyölle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34). Negatiivinen palaute lapsesta voi heikentää vanhempien ja henkilöstön yhteistyötä. Kasvattajan onkin hyvä pohtia, millaista palautetta ja miten lapsen päivästä vanhemmille kerrotaan ja muistaa palautteen annossa niin sanottu hampurilaismalli. (Ahonen 2017a, 192.) Osalle vanhemmista on tärkeää saada päivittäin kattava tieto lapsen päivästä, kun taas osalle riittää tiedoksi, että lapsella on ollut kaikki hyvin päivän aikana. Päivittäisten tapahtumien kertominen korostuu erityisesti pienillä lapsilla, jotka eivät vielä itse osaa kertoa päivän tapahtumista.

Hujalan ym. (2012, 311) mukaan vanhemmilla ei ole tarpeeksi tietoa lastensa varhaiskasvatuksesta, jonka vuoksi he eivät myöskään ymmärrä arjen pedagogisia toimintoja tai käytänteitä. Tämän takia yhteistyötä vanhempien kanssa tulisi parantaa ja kehittää. (Hujala ym. 2012, 311). Varhaiskasvatuksen henkilöstön ammatillinen osaaminen näyttäytyy vanhemmille laadukkaana toimintana (Hujala ym. 2016, 326). Utraisen (2019, 50–51) mukaan vanhemmat olisivat kiinnostuneita kokeilemaan erilaisia digitaalisia välineitä heidän osallisuutensa kehittämiseksi.

Pedagogisen dokumentoinnin avulla vanhemmat saavat tietoa lastensa päiväkotiarjesta. On tärkeää, että vanhemmat näkevät kokonaisuuden eivätkä vain lopputulosta. Nähdessään koko oppimisen prosessin ja lapsen oivalluksien syntyminen vanhempien ymmärrys ja arvostus pedagogiikkaa kohtaan kasvaa, joka vaikuttaa myönteisesti heidän osallisuuden kokemuksiinsa. (Rintakorpi 2014, 143.) Pedagoginen dokumentointi edesauttaa vanhempia ja varhaiskasvatuksen henkilöstö luomaan yhdessä varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria (Opetushallitus 2021).

Päivittäisten kuulumisten kertomiseen on hyvä luoda erilaisia välineitä ja keinoja. Vanhempien kanssa voi keskustella, mitä he erityisesti haluavat lapsen päivästä kuulla. Yhteistyössä vanhempien kanssa käytetään hyväksi erilaisia tieto- ja viestintäteknologisia välineitä tietoturvariskit huomioiden. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 21; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.)

5.2 Yhteiset tapahtumat varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatussyksiköillä on hyvä olla toimintakausittain järjestettäviä perinteisiä yhteisiä tapahtumia (Heinonen ym. 2016, 231). Anttilan (2018, 51) mukaan vanhemmat kokevat yhteiset tapahtumat mieluisiksi ja hyödyllisiksi. Vanhemmille ja perheille järjestettäviä yhteisiä tapahtumia voivat olla esimerkiksi vanhempainillat, joulun- ja kevätjuhlat, isovanhempien juhlat tai isän/äitienpäiväkahvitukset. Lisäksi on järjestetty erilaisia pihaseikkailuja ja ulkoilutapioita. Toiminnallisten juhlien ja tapahtumien ideana on, että perheet yhdessä tekevät jotakin. Monessa varhaiskasvatussyksikössä on vakiintunut käytäntö yhteisten tapahtumien suhteen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö niitä tulisi kehittää ja parantaa.

Vanhempien osallisuuden pitäisi olla mahdollista koko toimintakauden aikana, eikä ainoastaan lapsen kasvatuskeskustelun aikana, kauden alussa toiveita kysymällä tai kauden lopussa arvioimalla kautta. Vanhemmille on luonnollista esittää omaa lasta koskevia toiveita tai ideoita päivittäisissä keskusteluissa koko toimintakauden ajan, kun taas koko lapsiryhmää koskevia asioita on vaikeampi esittää, ellei niitä erikseen kysytä. (Repo ym.

2019, 130.) Tämän vuoksi on hyvä järjestää yhteisiä tapahtumia ympäri toimintakautta, jolloin vanhemmat ja varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on mahdollisuus vapaamuotoiseen keskusteluun. Vanhemmat saavat myös paremman kokemuksen lapsensa varhaiskasvatuksesta päästessään tapahtumissa osalliseksi varhaiskasvatusyhteisöön.

Osa vanhemmista toivoo edelleen infopainotteisia vanhempainiltoja sekä perinteisiä jouluja ja kevätjuhlia. Viime vuosina niitä on kuitenkin vähennetty ja muutettu enemmän perheitä osallistaviksi sekä keskusteleviksi. Vanhemmilta saatetaan kysellä etukäteen, millaisia tilaisuuksia he toivoisivat varhaiskasvatuksessa järjestettävän. Varhaiskasvatusyksikköjä on ohjeistettu järjestämään perheille vuosittain vähintään kaksi tapahtumaa, jotka voidaan järjestää joko pelkästään henkilökunnan toimesta tai yhdessä vanhempien kanssa (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 24.)

Nykyvanhemmat tuntevat toisiaan ja lastensa ystävien vanhempia vain vähän. Yhteiset tapahtumat tukevat vanhempia toisiin vanhempiin tutustumisessa. (Päiväkotibarometri 2019, 27.) Yhteisten tapahtumien myötä vanhemmat ja muut lasten läheiset pääsevät tutustumaan lasten varhaiskasvatusympäristöön. Samalla heillä on mahdollisuus nähdä lastensa tekemiä tuotoksia, kuten erilaisia taideteoksia, haastatteluja tai kertomuksia. Näiden tapahtumien tavoitteena on myös luoda luottamuksellinen suhde lapsen läheisiin ihmisiin. (Hakala 2018, 56; Rutanen & Laaksonen 2020, 369.) Osallistuminen varhaiskasvatuksen järjestämään yhteiseen toimintaan voi olla, joillekin vanhemmille heidän ainoa keinonsa verkostoitua, luoda vertaissuhteita ja tutustua lapsensa ystäviin (Hakala 2018, 57). Yhdessä toimiessaan lasten vanhemmat muodostavat yhteisön, jonka mahdollisuutena on kehittää varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria (Opetushallitus 2021).

Vanhempia kannustetaan verkostoitumaan esimerkiksi vanhempainryhmän muodossa (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2019, 23). Varhaiskasvatuksen henkilöstö voi toimia linkkinä vanhempien välillä ja tarjota esimerkiksi tilat ensimmäisille tapaamiskerroille. Ketään vanhempaa ei kuitenkaan voida pakottaa tällaiseen toimintaan. Vanhempainliiton toteuttaman päiväkotibarometrin (2019, 19) mukaan useat vanhemmat kokevat, että vanhempainliiton toiminnan/yhdistysten toiminta on suurimmaksi osaksi vain varainkeruuta, vaikka tarve olisi ennemminkin vanhempien väliselle vertaistuelle. Toisaalta taas Alilan ja Eskelisen (2014, 19) mukaan vanhemmat eivät pidä vertaistukea tai kontakteja muihin vanhempiin tärkeänä osana varhaiskasvatusta.

5.3 Vanhempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) ohjeistaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä tekemään kasvatusyhteistyötä vanhempien kanssa. Kiinnittämällä huomiota yhteiseen

toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, voidaan tukea vanhempien osallisuutta heidän lastensa varhaiskasvatukseen (Fonsén ym. 2019, 28). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014, 14) lasten vanhempia kutsutaan ”*tärkeiksi yhteistyökumppaneiksi toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.*”

Vaikka toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa haluttaisiin ottaa huomioon vanhempien näkemyksiä, on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä selkeä käsitys siitä, kuinka laajasti vanhempien osallisuutta voidaan toteuttaa. Vanhempien näkemysten kartoittaminen tapahtuu yleensä lapsen tuonti- tai hakutilanteissa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevan keskustelun yhteydessä. Omalla toiminnallaan varhaiskasvatuksen henkilöstö ohjailee vanhempien osallisuuden mahdollisuuksia. (Venninen & Purola 2013, 53–56.)

Lasten lisäksi myös vanhemmat ovat varhaiskasvatuspalveluiden asiakkaita. Heidän kohdallaan voidaan puhua asiakasosallisuudesta, jolla tarkoitetaan asiakkaiden mukaan ottamista palveluita suunniteltaessa. Vanhempien osallisuuden kokemukset kasvavat ja heidän roolinsa varhaiskasvatuksen asiakkaina vahvistuvat, kun heidät otetaan mukaan varhaiskasvatuksen sisällön suunnitteluun. Samalla vanhemmat sitoutuvat yhteistyöhön varhaiskasvatuksen kanssa ja saavat mahdollisuuden vaikuttaa lastaan koskeviin asioihin. (Leemann & Hämäläinen 2016, 587.)

Pedagogista dokumentointia voidaan hyödyntää myös vanhempainilloissa tai muissa vanhempien tapaamisissa. Tällöin vanhempien ajatukset ja näkemykset saadaan talletettua ja niitä voidaan hyödyntää myöhemmin toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Näin vanhempien osallisuus saadaan osaksi varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä. (Opetushallitus 2021.) Vanhempainiltojen keskustelevan ilmapiirin tai vanhempien kanssa käytyjen keskusteluiden myötä rakentuu yhteinen ymmärrys tavoitteista ja toimintakulttuurista (Gothóni ym. 2016).

Toiminnan suunnittelussa voi kysyä neuvoa, vinkkejä tai ideoita vanhemmilta, mutta kuten jo aiemmassa tekstissä tulee ilmi, vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä varhaiskasvatuksen toimintaan. Vanhempien toiveita on usein kahdenlaisia; on helposti toteutettavia, kuten ”paljon metsäretkiä” tai ”mahdollisimman vähän älylaitteiden käyttämistä”, tai toiveet ovat ”teatterivierailuja”, ”luistelua, hiihtoa ja laskettelua”, joista osa saattaa olla vaikeita toteuttaa esimerkiksi varhaiskasvatuspaikan sijainnin tai ryhmän eri ikäisten lasten takia. Vanhempien saattaa välillä olla vaikea muistaa, että oman lapsen ryhmässä on usein monta muutakin lasta, eikä kaikkien toiveiden toteuttaminen suurella ryhmällä ole mahdollista.

Vanhempien osallisuuden vinkkivihossa Lamminen (2018) listaa toiminnan toteuttamisessa yhdessä vanhempien kanssa olevan muun muassa materiaalien pyytäminen, joka varmasti on tuttua lähes jokaiselle varhaiskasvatuksen henkilökunnasta. Esimerkiksi kauppaleikin suunnittelussa ja valmistelussa pyydetään usein apua vanhemmilta, jolloin heitä pyydetään tuomaan kotoa leikkiin sopivaa materiaalia. Myös erilaisten kierrätysmateriaalien pyytäminen vanhemmilta on hyvin yleistä. Jotkut vanhemmat saattavat jopa tarjota työpailtaan saatavia materiaaleja suoraan oman lapsensa ryhmään.

Vanhempia voidaan myös pyytää kertomaan omasta ammatistaan lapsille. Eräs vanhempi opiskeli sairaanhoitajaksi ja yhdessä muutaman opiskelukaverinsa kanssa, hän tuli pitämään päiväkodin lapsille nallesairaala. Kun tällainen toiminta päiväkodin arjessa tehdään näkyväksi, saattaa ilmaantua myös muita innokkaita vanhempia, jotka haluavat esitellä ammattejaan. Näin saadaan osallisuus osaksi päiväkodin toimintakulttuuria. Kun vanhempien tietoisuus päiväkodin toiminnasta ja tavoitteista lisääntyy, vähenee myös välinpitämättömyyden asenne. (Heinonen ym. 2016, 230–231.)

Vanhempien tyytyväisyyttä varhaiskasvatusta kohtaan voidaan mitata erilaisilla kyselyillä. Koko kaupungin varhaiskasvatuksen laatua koskeva kysely lähetetään vanhemmille joka kolmas vuosi ja vuosittain vanhempien tyytyväisyyttä mitataan erilaisilla pienemmillä yksikkökohtaisilla kyselyillä. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 23.) Toimintakauden päättyessä henkilöstö järjestää vanhemmille lapsiryhmän toimintaa koskevan arvioinnin, jota käytetään toiminnan kehittämiseen. Arviointitavan jokainen ryhmä voi valita itselleen mieluiseksi, suosittuja tapoja ovat olleet yksinkertaiset ”rasti ruutuun” tai ”hymy-naamatarrat”. Myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevassa keskustelussa vanhemmilta usein kysytään arvioita toiminnasta ja tyytyväisyydestä varhaiskasvatusta kohtaan. Palautteen kysyminen vanhemmilta ei kuitenkaan saisi olla ainoa osallisuuden muoto, vaan heidät tulisi ottaa mukaan jo toiminnan suunnitteluvaiheessa. (Repo ym. 2019, 130).

5.4 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Vanhempien osallisuus alkaa lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Lapsen tulevan ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja kutsuu aloittavan lapsen vanhemmat varhaiskasvatuksen aloituskeskusteluun päiväkodille. Keskustelu on vastavuoroinen tilanne, jossa vanhemmat kertovat omasta lapsestaan ja toiveistaan lapsensa varhaiskasvatuksen suhteen. Varhaiskasvatuksen opettaja tutustuttaa vanhemmat varhaiskasvatuksen toimintaan ja tavoitteisiin. (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 21.) Vanhemmat ovat lapsensa parhaat asiantuntijat ja heille onkin hyvä osoittaa, että heidän näkemyksillään ja

mielipiteillään on väliä. Näin saadaan luotua hyvä pohja toimivalle yhteistyölle. (Ahonen 2017a, 190.)

Jokaiselle varhaiskasvatukselle olevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Suunnitelman tekee lapsen oman ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä lasten vanhempien kanssa ja sitä tarkennetaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa. Myös lapsen mielipiteet ja ajatukset tulee ottaa huomioon suunnitelmaa laadittaessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 9–10.) Karilan (2016, 41) mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadinta yhdessä vanhempien kanssa on yksi tärkeimmistä kasvatusyhteistyön välineistä. Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman myötä voidaan sopia yhteisistä tavoitteista sekä tehdä suunnitelma, miten lapsen turvallista kasvua ja kehitystä tuetaan (Opetushallitus 2020). Edellä mainitulla vuosittain tehtävällä suunnitelman tarkennuksella tarkoitetaan vanhempien kanssa käytävää kasvatust keskustelua, johon osallistuu lapsen varhaiskasvatuksen opettaja sekä lapsen vanhempi tai vanhemmat.

Toimintaympäristöinä lapsen koti ja varhaiskasvatus voivat olla hyvin erilaisia, joten myös vanhempien ja kasvattajien väliset näkemykset lapsesta ja tämän toiminnasta voivat erota. Kasvatust keskustelun tarkoitus on vanhempien ja kasvattajien välinen vastavuoroinen keskustelu, jonka tavoitteena on lapsen edun toteutuminen. (Ahonen 2017b, 25.) Hakyemez-Paulin (2019, 94) mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstä ajattelee, että heidän vastuullaan on kasvatust keskustelu ja muut siihen liittyvät asiat, kun taas muualla Euroopassa ajatellaan suurimman vanhempien osallisuutta vaativat toimet ovat vanhempien ja kasvattajien tasavertaista yhteistyötä.

Vanhemmille on tärkeää saada keskustella heille tärkeistä varhaiskasvatukseen toimintaan liittyvistä asioista (Opetushallitus 2021). Revon ym. (2019, 129) mukaan vanhemmat osallistuvat varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin pääosin kasvatust keskustelun kautta, jolloin keskustelua käydään heidän oman lapsensa asioista. Vanhemmille on kuitenkin hyvä mahdollistaa osallistuminen koko lapsiryhmää koskevaan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Vaikka kasvatust keskustelua pidetään hyvänä tilaisuutena vastavuoroiseen keskusteluun vanhempien kanssa sekä mahdollisuutena vanhempien osallisuuden kasvattamiseen, on sille annettu myös kritiikkiä. Heiskasen (2019, 61) mukaan kasvatust keskustelun dokumenteissa vanhempien näkemykset ovat irrallisia ja hajanaisia. Lisäksi näkemyksiä käytetään vain vahvistamaan varhaiskasvatuksen omia näkemyksiä. Toisaalta taas Anttilan (2018, 51) mukaan vanhemmat pitävät yhtenä tärkeimpänä yhteistyömuotona juuri kasvatust keskusteluita.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön mielestä vasuprosessissa yhteistyö vanhempien kanssa ei toteudu riittävästi. Myös yksiköiden johtajat arvioivat, ettei vanhempia ole otettu riittävästi mukaan lapsen varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Vanhempien osallistuminen kasvatustilaisuuksiin koettiin aktiivisena mutta varsinainen osallistuminen suunnitteluun ja toteutukseen koettiin passiivisena. Syy passiivisuuteen arvioitiin olevan vanhempien haluttomuus osallistua. Lisäksi vanhempien passiivisuuden arvioitiin johtuvan siitä, ettei henkilöstöllä tai vanhemmilla ole kunnollista käsitystä mihin kaikkeen ja miten he voisivat osallistua. (Repo ym. 2019, 105–107.)

6 Tutkimus- ja kehittämismenetelmät

6.1 Tutkimuksellinen kehittämistyö ja toimintatutkimus

Tutkimuksellisessa kehittämistoiminnassa yhdistetään konkreettinen kehittämistoiminta ja tutkimus. Kehittämistoiminnassa tietoa tuotetaan kehittämisprosessin yhteydessä, kun taas tutkimuksellisessa kehittämisessä pääpaino on kehittämistoiminnassa tutkimuksellisia periaatteita hyödyntäen. (Toikko & Rantanen 2009, 19–21.)

Jotta kehittämistyön tarve ja tulokset ovat uskottavia ja perusteltuja, tarvitaan lisäksi tutkimuksellisuutta, joka voi olla laadullista tai määrällistä. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jonka aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tutkimuksen aineistoa kerätään ihmisiltä, jotka ovat tarkoituksenmukaisesti valittu tutkimusta varten. Menetelminä käytetään sellaisia, joiden avulla tutkimukseen osallistuvien ihmisten näkökulmat ja mielipiteet saadaan esille. Olemassa olevien väittämien todentamisen sijaan laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita. (Hirsjärvi ym. 2007, 156–160.)

Kehittämistyölle valitaan lähestymistapa, joka ohjaa työn tekijää esimerkiksi menetelmävalinnoissa. Lähestymistavan valinnassa ei tarvitse olla ehdoton, vaan se voidaan valita useasta lähestymistavasta, joissa on kehittämistyölle sopivia piirteitä. Tutkijan on kuitenkin osattava perustella valintansa ja kuvailla niitä tutkimusraportissaan. Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan avulla halutaan ratkaista käytännöstä nousseita ongelmia tai uudistaa käytäntöjä. Lisäksi on mahdollista luoda uutta tietoa työelämän käytännöistä. Tietoa kerätään sekä käytännöstä että teoriasta kriittisesti arvioiden. (Ojasalo ym. 2015, 18, 51–52)

Kehittämistoiminnalla halutaan saada aikaan konkreettisia muutoksia eikä vain kertoa muutosten mahdollisuuksista. Tästä huolimatta myös uuden tiedon tuottaminen on tärkeää ja oleellista kehittämistoiminnassa. Vaikka tutkimukselliseen kehittämistoimintaan kuuluu suunnitelma, jonka mukaan edetään, se voi olla myös prosessimaista ja ennakoimatonta. (Ojasalo ym. 2015, 20–21.) Osana tutkimuksellista kehittämistoimintaa syntyy tuotos, jota pidetään toiminnan tuloksena. Tulos on jokin konkreettinen uudistus, jonka lisäksi kehittämistoiminnan vaiheista, uudesta tiedosta sekä uudistuksesta kootaan prosessia kuvaava raportti. (Salonen 2013, 25.)

Toimintatutkimus

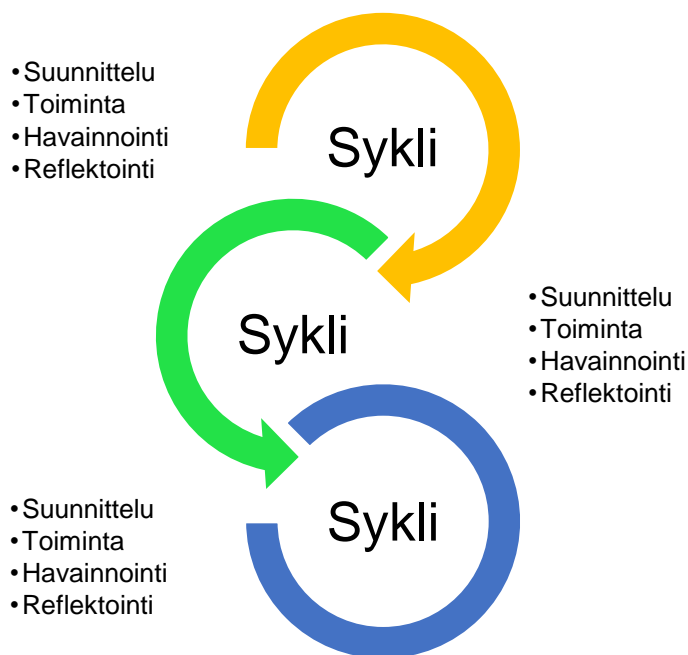
Toimintatutkimus on kehittämistoiminnan lähestymistapa, jossa yhdistyvät tutkimus ja toiminnan kehittäminen. Pyrkimyksenä on saavuttaa välitöntä ja käytännöllistä hyötyä tutkimuksesta. Toimintatutkimuksessa toimintaa kehitetään samanaikaisesti. Ensisijaisena

tarkoituksena toimintatutkimuksessa on tutkia ja kehittää ihmisten sosiaalista toimintaa. (Heikkinen 2010, 214–219.) Tutkijan kanssa toimintatutkimukseen osallistuvat ne ihmiset, joita tutkimus koskettaa. Yhdessä osallistujien kanssa tutkija yrittää löytää ratkaisuja arjesta nousseisiin haasteisiin. Toimintatutkimuksessa ei ole tarkoitus saada ratkaisuja ulkopuolisilta, vaan siinä haastetaan osallistujia aktiiviseen ajatteluun ja uusien ratkaisujen löytämiseen. (Eskola & Suoranta 2008, 128.)

Fasilitointi on ryhmässä tehtävää luovaa työskentelyä ja ryhmätyöskentelyn ohjaamista kohti yhteistä päämäärää. Sen tavoitteena on toimia luovasti ja antaa kaikille ideoille mahdollisuus. Fasilitoinnissa halutaan hyötyä jokaisen osallistujan ammattitaidosta ja -osaamisesta. (Kantojärvi 2012, 12; Summa & Tuominen 2009, 8.) **Fasilitoidulla keskustelulla** tarkoitetaan fasilitaattorin ohjaamaa keskustelua tietystä aiheesta erilaisten kysymysten avulla. Keskustelussa huolehditaan aiheesta pysymisestä ja sitä voidaan ruokkia tarkentavilla lisäkysymyksillä. (Summa & Tuominen 2009, 57.)

Toimintatutkimuksessa tarvitaan jonkun jäsenen toimimista fasilitaattorina eli tutkimusprosessin tukijana. Luonnollista toimintatutkimuksessa on, että fasilitaattorina toimii tutkija itse. Fasilitaattori toimii puolueettomasti, vie tutkimustilannetta eteenpäin ja auttaa ideoinnissa, kuitenkin niin, että tutkimukseen osallistuvat henkilöt vastaavat päätöksistä ja ratkaisuista. Fasilitaattorin tehtävän on myös huomioida, että ideointi on tasapuolista ja, että kaikki saavat äänensä kuuluviin. (Summa & Tuominen 2009, 9.)

Toimintatutkimus osana kehittämistoimintaa on jatkuva prosessi, jossa organisointi, toteutus ja arviointi toistuvat useamman kerran. Tuloksia arvioidaan usein ja niiden pohjalta organisoidaan uusi toteutus, jota seuraa taas arviointi. (Toikko & Rantanen 2009, 66.) Toimintatutkimus aloitetaan kartoittamalla kehitettävän asian historia ja nykytilanne. Näin saadaan ymmärrys sen hetkellisestä tilanteesta ja kehittämiskohteen lähtötilanteesta. Toimintatutkimuksessa muutosprosessi etenee useimmiten sykleissä. Prosessi aloitetaan suunnittelemalla uusia toimintatapoja tai työvälineitä, joita kokeillaan käytännössä ja todellisessa tilanteessa. Kokeilu havainnoidaan, arvioidaan ja analysoidaan, jolloin voidaan arvioida, onko muutosta parempaan syntynyt. Tämän jälkeen suunnitellaan uudet muutokset, joita jälleen kokeillaan, suunnitellaan, arvioidaan ja analysoidaan. Prosessi jatkuu sykleittäin, kunnes haluttu päämäärä on saavutettu. Toimintatutkimuksen syklimäistä etenemistä on kuvattu kuviossa 2. (Salonen ym. 2017, 40.)

KUVIO 2. Toimintatutkimuksen spiraalimainen eteneminen (mukaillen Toikko & Rantanen 2009, 67)

Toimintatutkimuksessa pyritään pysyvään muutokseen. Sitä toteutetaan yhteisöissä, joissa havaitaan epäkohta tai epäkohtia, joita halutaan muuttaa. Yhteisöissä toimivat henkilöt osallistuvat toimintatutkimukseen etsimällä ongelmaan ratkaisun ja sitoutuvat muutokseen. Toimintatutkimus on aina kaikin puolin tapauskohtaista, joten saadut tulokset pitävät paikkansa vain kyseisen tutkimuksen osalta. Toimintatutkimuksen pyrkimys onkin tapauskohtainen tulosten saaminen yleistämisen sijaan. (Kananen 2014, 11–12.)

6.2 Aineistonkeruumenetelmät

Kehittämistoiminnassa tiedonkeruumenetelminä voidaan käyttää laadullisia ja määrällisiä menetelmiä, kuten haastatteluita, havainnointia, kyselyitä sekä kirjallisia lähteitä. Samassa kehittämishankkeessa voidaan käyttää useampaa tiedonkeruumenetelmää, jolloin niitä on mahdollista vaihdella tilanteen mukaan. Tällaisesta toiminnosta käytetään nimitystä triangulaatio. (Kananen 2014, 77; Kananen 2012 88, 121.) Triangulaation käytöllä lisätään tutkimuksen luotettavuutta (Eskola & Suoranta 2008, 68). Kehittämistoiminnassa käytetyt tiedonhankintamenetelmät ovat joustavampia kuin pelkissä tutkimuksissa käytetyt menetelmät (Salonen 2013, 22). Monipuolisella tiedonkeruumenetelmien käyttämisellä pyritään saamaan mahdollisimman paljon oleellista tietoa kehittämiskohteena olevasta asiasta. Tiedonkeruumenetelmät osallistavat toimijoita ja kertovat heidän kokemuksiansa ja näkemyksiä kehittämiskohteesta. (Salonen ym. 2017, 35, 55–56.)

Toimintatutkimus on osallistava tutkimus, joten aineistonkeruumenetelmienkin tulee olla osallistavia. Tällöin mahdollistetaan niin sanotun hiljaisen tiedon, ammattitaidon ja kokemuksen saaminen, jolloin tutkimusaineisto on muutakin kuin pelkkä viralliseen aineistoon perustuva. Osallistavilla aineistonkeruumenetelmillä voidaan mahdollistaa kehittämistoimintaan osallistuvien henkilöiden aktiivinen toimiminen. (Ojasalo ym. 2015, 61.)

Tutkimuksen aineiston voi kerätä itse tai sen voi tilata tiedonkeruu- tai haastatteluorganisaatiolta (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto). Tietoa voidaan kerätä valmiista olemassa olevista dokumenteista tai tutkimuksen aikana syntyvistä dokumenteista. Kun tietoa halutaan saada tutkimuksen aikana, on suunniteltava etukäteen, mitä tiedonkeruumenetelmiä halutaan käyttää sekä miten aineisto kerätään ja dokumentoidaan. (Jyväskylän Yliopisto 2014.)

Kaikki kehittämishankkeen aikana saatu materiaali ja aineisto on tärkeää. Kehittämishanketta ei voi olla ilman käytännön työskentelyä ja sen dokumentointia. Dokumentointiin on kiinnitettävä erityistä huomiota ja sen on oltava riittävää. Pienet ja merkityksettömältä tuntuvat asiat on hyvä kirjata muistiin myöhempää varten. Kaikki materiaali, joka kuvaa raportin eri vaiheita on tärkeää. (Salonen 2013, 23–24.) Dokumentointi on hyvä aloittaa heti huolellisen suunnittelun jälkeen ja sen yhteydessä perustellaan kaikki kehittämishankkeessa ilmenneet asiat. Dokumentoinnin suunnittelu kehittämishankkeessa voi olla haastavaa hankkeen monimuotoisuuden ja ennakoimattomuuden vuoksi. (Kananen 2012, 48.)

Kyselynä toteutettu haastattelu

Kehittämistoiminnan prosessiin kuuluu hankkeen tunnistamisen ja ymmärtämisen jälkeen siihen liittyvän tiedon hankkiminen, sekä käytännöstä että teoriasta. Lähtötilannetta koskevaa käytännön tietoa voidaan saada erilaisten kyselyiden avulla. Kyselyllä on mahdollista saavuttaa iso joukko vastaajia. Se voi olla paperinen tai sähköinen kaavake tai puhelimitse tehtävä haastattelu. (Ojasalo ym. 2015, 24, 40.) Haastattelu mahdollistaa aineiston keräämisen tutkittavasta ilmiöstä. Aineistoa analysoimalla saadaan tulokset, joiden perusteella voidaan tehdä johtopäätökset. Haastattelulla on mahdollista saada selville ihmisten kokemuksia ja ajatuksia halutusta aiheesta. (Puusa 2020, 99.) Haastattelun etuna on mahdollisuus päättää, ketä haastatellaan. Näin aineistoa voidaan kerätä vain niiltä henkilöiltä, joilla tiedetään olevan kokemuksia ja näkemyksiä aiheesta. (Puusa 2020, 101.)

Puusan (2020, 99) mukaan aineistonkeruumenetelmänä haastattelu on mukautuva, sille sen toteutustapoja on hyvin monia. Haastattelua käyttäessä on kuitenkin muistettava lopullinen tavoite ja se, edistetäänkö haastattelulla tavoitteen saavuttamista. Kehittämistoiminnassa voidaan hyödyntää erilaisia lähestymistapoja ja menetelmiä, kunhan tehdyt valinnat perustellaan (Ojasalo ym. 2015, 51–52).

Strukturoidussa haastattelussa päätetään etukäteen, mitä haastattelussa halutaan kysyä, miten kysymyksiin on mahdollista vastata ja missä järjestyksessä kysymykset esitetään. Puolistrukturoidussa haastattelussa vastaajien on mahdollista kertoa valmiiden vastausten lisäksi myös omia näkemyksiään. Tällaisella haastattelulla saadaan selville ilmiöstä niitä asioita, joita haastattelija erityisesti haluaa tietää. Puolistrukturoitu haastattelu kuitenkin mahdollistaa myös sellaisten vastausten antamisen, joita haastattelija ei välttämättä olisi osannut odottaa. (Puusa 2020, 106.)

Sekä haastattelussa että kyselyä laatiessa on tiedettävä, mitä ja minkälaista tietoa halutaan saavuttaa eli mikä on kyselyn tai haastattelun tavoite. Kysely ei voi olla täysin sattumanvarainen, vaan sen tulee perustua asiaan liittyvään teorian tietoon. Vastaamisen tulee olla helppoa ja vaivatonta ja kysymysten helposti ymmärrettäviä. Haastattelukysymyksiä laatiessa on muistettava, ettei haastateltavalla välttämättä ole samanlaista tietoa, kuin kysymysten laatijalla. (Ojasalo ym. 2015, 40,122; Puusa 2020, 101.) Kehittämistoiminnassa haastatellaan niitä henkilöitä, joita ilmiö koskettaa. Kyselyllä tehtävässä haastattelussa vastaajien määrää ei voida määritellä etukäteen, sillä niiden vastaajajoukko muotoutuu toiminnan aikana. Kehittämistoimintaan osallistuu rajattu määrä henkilöitä, jolloin on luonnollista, että kaikille osallistujille annetaan mahdollisuus vastata kyselyyn. (Kananen 2012, 101.)

Mikäli kysely toteutetaan sähköisesti, on siihen tarjolla monia ilmaisia ja helppokäyttöisiä internetsovelluksia. Näiden sovellusten avulla voidaan laatia kyselylomakkeet, kerätä vastaukset ja raportoida kyselyn tulokset. Sähköinen kysely on usein edullinen ja vaivaton ratkaisu, jonka avulla on mahdollista saada vastauksia hyvinkin nopeasti. Kysely säästää tutkijan aikaa, sillä aineisto on valmiina sähköisessä muodossa ja analyysi vastauksista on saatavissa. Vastausten vääristymismahdollisuus pienenee myös, kun tutkijan ei tarvitse itse muuttaa vastauksia sähköiseen muotoon. Sähköisten kyselyiden vastausprosentti on kuitenkin pienentynyt koko ajan, sillä kyselyiden määrä on tällä hetkellä kovin suuri, jolloin vastaajille syntyy niin sanottu vastausväsymys. Sähköisen kyselyn tavoitettavuudesta ei myöskään olla varmoja, sillä sähköpostiin lähetettävissä kyselyissä voi olla virheellisiä osoitteita tai kyselyt saattavat jäädä roskapostisuodattimiin. (Ojasalo ym. 2015, 128; Valli 2018, 101)

Kyselyn ongelmana kehittämistoiminnassa voi olla nopeasti toteutettu kysely, jolloin vastaukset eivät välttämättä ole täysin päteviä (Toikko & Rantanen 2009, 123). Lisäksi kyselyn riskinä voi olla pieni vastaamisprosentti tai se, ettei tutkija voi olla varma, ovatko vastaajat pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti (Hirsjärvi ym. 2007, 190). Lisäksi kyselynä toteutettavassa haastattelussa ongelmia voi aiheuttaa kysymyksiä koskevat

tulkintavirheet, kuten epäselvät kysymykset tai oikeakielisyys (Puusa 2020, 104). Kyselylomaketta suunniteltaessa tulee huomioida, että lomakkeessa on ainoastaan sellaiset kysymykset, jotka ovat tavoitteiden kannalta merkityksellisiä. Hyvä kysely on lyhyt, ytimekäs ja helposti ymmärrettävä, sillä liian pitkä kysely heikentää selvästi vastausprosenttia. Kysymysten asettelussa tulee käyttää selkeää kieltä, sillä on tärkeää, että vastaajat ymmärtävät kysymykset tutkijan kanssa samalla tavalla. Mikäli vastaaja ja tutkija ymmärtävät kysymykset eri tavalla, on mahdollisuus tulosten vääristymiseen. Kysymykset eivät myöskään saa olla liian pitkiä. (Ojasalo ym. 2015, 130–132; Valli 2018, 93–95.)

Virallisen haastattelun lisäksi tutkimukseen osallistuneilta henkilöiltä voi kysyä heidän mielipidettään tutkimuksen aiheeseen liittyen. Kiviniemen (2010) mukaan kaikki, mitä tutkimuksen aikana tapahtuu, voidaan hyödyntää tutkimuksessa. Myös epävirallista aineistoa, jota on saatu päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa, voidaan hyödyntää tutkimuksessa.

Mukailtu työpajamenetelmä

Aineistonkeruumenetelmänä käytettävässä työpajamenetelmässä painotetaan tiedonvaihtoa ja keruuta. Työpajoissa asiaan saadaan eri näkökulmia, koska pääpaino on mielipiteiden, tietojen, ajatusten, ideoiden ja näkemysten vaihdosta. (Salonen ym. 2017, 91.) Työpajatyöskentelyä kehittämismenetelmänä tarkoitetaan tapahtumaa, jossa siihen osallistuneet henkilöt jaetaan pienryhmiin. Työpajan ilmapiiriin on tarkoitus olla keskusteleva ja siinä esille tulleet asiat on tarkoitus jakaa muiden kanssa. (Haukijärvi ym. 2014, 35.)

Kehittämistoiminnassa halutaan saada aikaan muutos toiminnassa. Tätä muutosta suunniteltaessa ja kehittäessä tulee hyödyntää toimijoiden eli tässä tapauksessa työntekijöiden havaintoja nykyisestä toiminnasta sekä ajatuksia tulevan muutoksen vaikutuksista. Työpajatyöskentelyn avulla on mahdollista saada esille myös työntekijöiden ”hiljaista tietoa”, joka vaikuttaa yhteisön toimintaan. (Kananen 2014, 86.)

Työpajassa erilaiset näkökulmat kohtaavat, minkä seurauksena syntyy uusia ajatuksia sekä mahdollisia ristiriitoja. Työpajan järjestämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, sillä se on oleellinen osa kehittämistutkimusta. Sitä varten on hyvä laatia selkeä tavoite, jota kohti työpajassa edetään. Työpaja tulee suunnitella huolellisesti ja aikatauluttaa etukäteen. Aikaa on kuitenkin varattava riittävästi, jotta mahdollisuus syvälliselle tiedolle on suuri. Selkeä suunnitelma työpajan kulusta ja tavoitteista auttaa tutkijaa tilanteessa. Työpajaprosessia hoitavaa henkilöä kutsutaan fasilitaattoriksi. Fasilitaattorina voi toimia ulkopuolinen henkilö, tutkija itse tai joku henkilö yhteisöstä, jossa työpaja toteutetaan. Fasilitaattorin tehtävänä on varmistaa, että kaikki pääsevät osallistumaan tasa-arvoisesti. Hän huolehtii myös aikataulussa pysymisestä ja sujuvasta etenemisestä. (Tuominen ym. 2015, 37–40.) Työpajatilanteessa fasilitaattori toimii niin, että oleelliset ehdotukset, ideat ja

päätökset kirjataan ja asetetaan kaikkien nähtäviksi. Muistiinpanojen kirjaamisessa voi käyttää erilaisia välineitä, kuten fläppipapereita tai liitutaulua. Tilanteessa voidaan käyttää erillistä kirjuria tai fasilitaattori voi toimia itse kirjurina. (Summa & Tuominen 2009, 17.)

Työpajoja voidaan toteuttaa monella eri tavalla (Haukijärvi ym. 2014, 35). Työpajoissa voidaan hyödyntää erilaisia aineistonkeruumenetelmiä, kuten **learning-cafe** -menetelmää, jossa työskennellään pienryhmissä ja keskitytään ongelmien ja kysymysten ratkaisuun. Menetelmällä on mahdollisuus saavuttaa tehokasta ryhmätyöskentelyä lyhyessäkin ajassa ja sen tavoitteena on löytää ratkaisuja esitettyihin ongelmiin yhdessä keskustellen. Learning-cafe -menetelmän etuna voidaan pitää sitä, että aihetta on mahdollisuus käsitellä laajasti ja syvällisesti. Lisäksi se sopii kaikille käyttäjäryhmille. Menetelmän haittana taas voidaan pitää mahdollista kilpailutilannetta, ideoinnin hankalaluutta sekä keskustelun eksymistä aiheesta. (Haukijärvi ym. 2014, 38–39.)

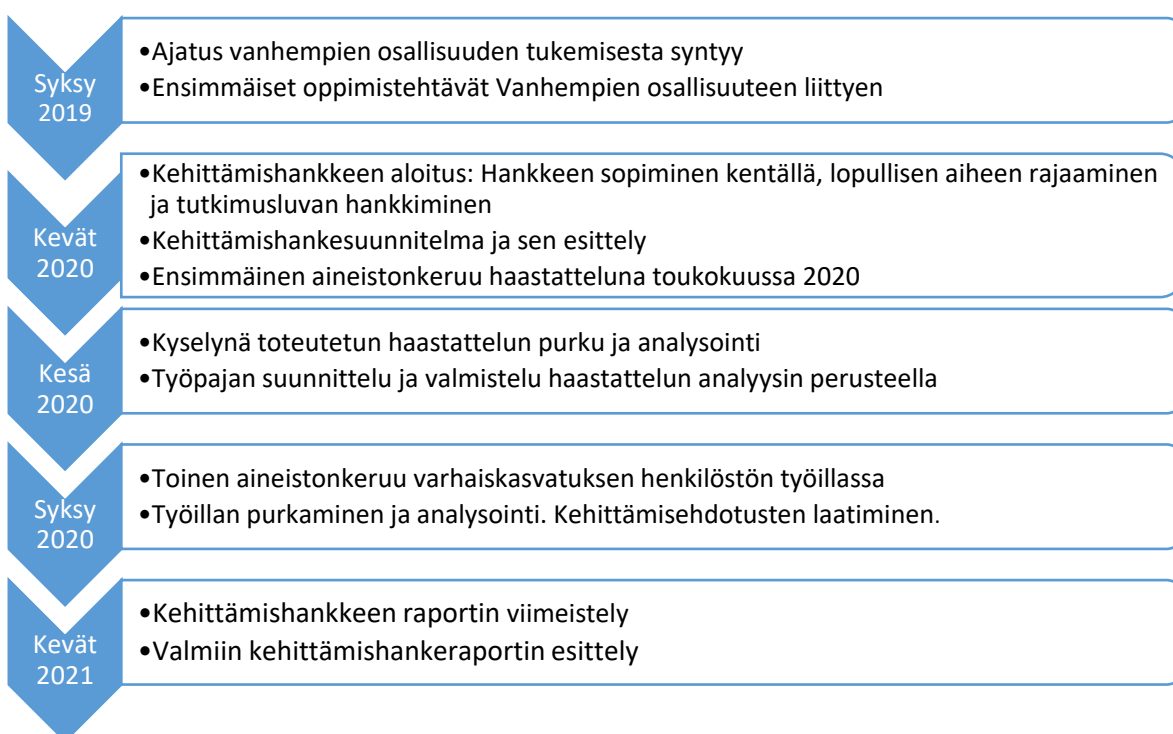
Learning-cafe -menetelmää varten tilaan kootaan yhtä monta pöytää, kuin on valittuja teemoja ja pöydille asetetaan muistiinpanovälineet. Teemat voivat olla tutkijan etukäteen valitsemat tai ne voidaan valita yhdessä tilaisuuden alussa. Osallistujat jaetaan ryhmiin niin, että jokaiseen pöytään tulee saman verran osallistujia. Jokaiselle pöydälle valitaan kirjuri, joka pysyy samassa pöydässä muiden osallistujien vaihtaessa ryhmää. Pöydissä keskustellaan teemaan liittyen ja kirjuri kirjaa osallistujien mietteitä ylös. Tämän jälkeen osallistujat vaihtavat pöytää ja käyvät keskustelun uuteen teemaan liittyen. Pöytiä vaihdetaan, kunnes kaikki osallistujat ovat keskustelleet jokaisesta teemasta. Lopuksi pöytien tulokset on mahdollista purkaa yhteisesti. Tämä ei kuitenkaan ole pakollista. (Haukijärvi ym. 2014, 38.) On myös tärkeää, että jokainen pöytäseurueen jäsen tuntee olonsa tasavertaiseksi, eikä pöytäryhmissä käytetä erillisiä fasilitaattoreita (The World Café Community Foundation Creative Commons Attribution 2015.)

Learning cafe -menetelmässä tulee kiinnittää huomioita siihen, miksi se on järjestetty ja mitä sen avulla halutaan saavuttaa. Pöytiin jaettujen teemojen ja kysymysten asettelussa on oltava huolellinen. Tilaisuuden ja ympäristön olisi hyvä muistuttaa mahdollisimman paljon todellista kahvilassa käytyä keskustelua. Tavoitteena on, että osallistujat saavat mahdollisuuden keskustella mukavassa ja rennossa ympäristössä, joka tuntuu turvalliselta. Turvallisessa ympäristössä ihmiset ovat luovempia, kuuntelevat aktiivisemmin ja kertovat mielipiteitään enemmän. Kaikille osallistujille on annettava mahdollisuus osallistua haluamallaan tavalla. Osalla voi olla selkeä tarve saada aikaan muutos keskustelemalla, kun taas joku saattaa olla osallisena vain kuuntelemalla muiden keskustelua. (The World Café Community Foundation Creative Commons Attribution 2015)

7 Kehittämishankkeen toteutus

7.1 Aikataulu

Kehittämishanke toteutettiin alla olevan Kuvion 3 aikataulun mukaisesti. Aikataulua suunniteltaessa otettiin huomioon myös varhaiskasvatuksen toimintakauden rakenne. Ajatus vanhempien osallisuuden tukemisesta heräsi ensimmäisen kerran syksyllä 2019, kun varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa keskusteltiin, mitä kehitettävää yksikön toimintakulttuurissa olisi. Tuolloin kyse oli vielä kuvitteellisesta kehittämistehtävästä. Todelliseksi kehittämishankkeeksi vanhempien osallisuuden tukeminen muodostui keväällä 2020, jolloin henkilöstön lisäksi yksikön johtaja kiinnostui aiheesta.

KUVIO 3: Kehittämishankkeen aikataulu

Aineistonkeruu tapahtui sekä keväällä 2020 että syksyllä 2020. Ensimmäinen aineistonkeruu, vanhempien kyselynä toteutettu haastattelu, järjestettiin nopealla aikataululla toukokuussa 2020, jolloin toimintakausi 2019–2020 oli päättymässä. Vanhempien oli tällöin helpompi vastata haastatteluun, koska he pystyivät arvioimaan kulunutta toimintakautta. Toinen aineistonkeruu koskeva työpaja järjestettiin syksyllä 2020, jolloin uusi toimintakausi (2020–2021) oli juuri alkanut. Tällöin yksikössä on uudelle toimintakaudelle tehdyt työtiimit sekä lapsiryhmät. Työpajan jälkeen siitä saatu aineisto analysointiin, jonka pohjalta syntyivät kehittämisehdotuksen vanhempien osallisuuden tukemiseksi.

Kehittämishanke eteni toimintatutkimukselle ominaisella syklimäisellä tavalla (Salonen ym. 2017,40). Varhaiskasvatuksen henkilöstölle järjestetty työpaja pohjautui aiemmin vanhemmille pidetyn haastattelun analyysille ja vastausten arvioinnille. Vastaavasti kehittämishankkeen tavoitteena syntyneet kehittämissuositukset pohjautuvat työpajassa tehtyjen havaintojen analysoinnille ja reflektoinnille.

Kehittämishankkeen lopullinen raportti kirjoitettiin keväällä 2021, jolloin hanke myös saatiin päätökseen. Raportti on konkreettinen ja kirjallinen esitelmä kehittämishankkeesta ja siinä on esitelty kaikki hankkeen eri vaiheet perusteluineen. Raportin lopusta löytyvät hankkeessa syntyneet kehittämissuositukset sekä koko hanketta koskeva arviointi. (Salonen 2014, 65.)

7.2 Haastattelu

Haastattelu on yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Puusan (2020, 99) mukaan haastattelu on mukautuva ja se voidaan toteuttaa usealla eri tavalla. Tässä kehittämishankkeessa vanhempien haastattelu haluttiin toteuttaa sähköisenä kyselynä toteutettuna haastatteluna. Sähköinen kysely mahdollisti usean henkilön haastattelun saman aikaisesti, madalsi osallistumiskynnystä ja antoi mahdollisuuden anonyymiyteen (Ojasalo ym. 2015, 129).

Varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhempien osallisuuden kokemukset selvitettiin haastattelulla sähköisesti laaditulla kyselyn myötä. Vallin (2018, 93) mukaan ennen kyselyn laatimista on perehdyttävä aiheeseen teoreettisesti. Lisäksi kyselyn tavoite on oltava selvillä, jotta voidaan laatia oikeanlaiset kysymykset. Jotta kehittämishankkeen tavoitteena ollut vanhempien osallisuuden tukemista voidaan kehittää, täytyi ensin selvittää lähtötilanne haastatteleamalla varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhempia heidän osallisuutensa kokemuksista.

Lähtötilannetta kartoittava haastattelu laadittiin Webropol-ohjelmalla. Kehittämishankkeen teoriaosuutta varten vanhempien osallisuus ja sen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa jaettiin neljään eri teemaan. Samaa jakoa ja teemoja käytettiin vanhemmille suunnatussa haastatteluna toimineessa kyselyn pohjana. Neljän muodostuneen teeman lisäksi haastattelun lopussa haluttiin yleisesti vielä selvittää avoimella kysymyksellä vanhempien osallisuuden kokemukset sekä heidän kehittämissuosituksensa. Voidaan todeta, että haastattelussa oli yhteensä viisi eri teemaa, joiden alla oli siihen liittyviä kysymyksiä.

Haastatteluna toiminut kysely haluttiin pitää helppona, nopeana ja yksinkertaisena, jotta mahdollisimman moni haastattelun saajista innostuisi vastaamaan siihen. Tästä syystä jokaisen teeman alle laadittiin kolmesta neljään kysymystä, joiden vastausvaihtoehdot

olivat kyllä, ei ja en osaa sanoa. Osassa vastauksissa tarjottiin useampia vaihtoehtoja, kuten esimerkiksi kysymykseen ”Millä tavoin olette saaneet tietoa lapsenne varhaiskasvatuksesta?” Vastausvaihtoehtoina olivat ”Kuukausitiedotteet, valokuvat, tekstiviestit, keskustelut tai Wilman välityksellä”. Näistä vaihtoehtoista vanhempien oli mahdollista valita useampi vaihtoehto. Lisäksi jokaisen teeman viimeisenä kysymyksenä oli avoinkysymys. Kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja on esillä Kuvassa 1. Kyselyn lopuksi kysyttiin vielä yleisiä kehittämisehdotuksia vanhempien osallisuuden suhteen.

2. Koetteko olevanne tietoisia, mitä lapsenne varhaiskasvatuksessa tapahtuu?

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

3. Millä tavoin olette saaneet tietoa lapsenne varhaiskasvatuksesta?

Kuukausitiedotteet

Valokuvat

Tekstiviestit

Keskustelut

Wilman välityksellä

Viikkokirjeet

Miten muuten?

4. Millä tavoin parantaisitte tiedonkulkua ja arjen näkyvyyttä?

KUVA 1. Kyselyllä toteutettu haastattelu vanhempien osallisuuden kokemuksista.

Valmiin kyselylomakkeen jälkeen Webropol-ohjelma tarjoaa linkin, joka johtaa vastaajan suoraan kysymysten luokse. Tämä linkki jaettiin varhaiskasvatusyksikön johtajan välityksellä kaikkien vanhempien sähköpostiin. Valkeakosken varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa asioidaan paljon sähköpostin välityksellä, joten oletuksena oli, että lähes kaikkien vanhempien sähköpostiosoitetiedot olivat ajan tasalla. Kyselylinkin lisäksi sähköpostissa oli saate, jonka tarkoituksena oli kertoa vastaajalle, mitä kyselyssä halutaan selvittää ja kuka kyselyn takana on. Saatetta pidetään tärkeänä osana kyselyä, sillä se voi

vahvistaa vastausmotivaatiota ja näin ollen nostaa vastausprosenttia. (Ojasalo ym. 2015, 133.)

Webropol-kysely vanhempien osallisuuden kokemuksista lähetettiin vanhemmille toukuussa 2020. Kyselyllä toteutettu haastattelu oli avoinna noin kuukauden ajan ja sen linkki lähetettiin kaikille varhaiskasvatusyksikön vanhemmille, joiden sähköpostiosoite oli saatavilla. Varhaiskasvatusyksikössä olevien perheiden määrän perusteella voidaan arvioida, että haastattelu lähetettiin noin sadalle henkilölle. Tästä huolimatta vastaajien kokonaismäärä oli 29. Arviolta kolmannes vanhemmista vastasi haastatteluun. Pieni vastausprosentti oli kuitenkin odotettavissa. Vastausten vähäisyyteen saattoi vaikuttaa keväällä 2020 alkanut koronaviruspandemia, joka sekoitti varhaiskasvatuksen toimintaa merkittäväällä tavalla.

7.3 Työpaja

Aineistonkeruuta varten järjestettävä työpaja pidettiin syksyllä 2020 osana Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelman (2020, 28) ohjaamaa työpajaa, jonka mukaan teema/työpajoja järjestetään toimintakausittain ja niiden tarkoituksena on suunnitella, kehittää ja arvioida varhaiskasvatusympäristön toimintaa yhdessä keskustellen. Vanhempien osallisuuden tukemiseen liittyvä työpaja sopi toimintakulttuuria kehittävän työpajan aiheeksi, sillä yksikön henkilöstöltä oli noussut tarve tällaiseen (Ahonen 2017, 61). Työpajan ajankohta sovittiin varhaiskasvatusyksikön johtajan kanssa elokuussa 2020 heti uuden toimintakauden alettua. Työpajaan osallistui lähes koko yksikön henkilökunta. Itseni ja yksikön johtajan lisäksi paikalla oli 15 henkilökunnan jäsentä.

Selvä aloitus, jossa kerrotaan osallistujille tilaisuuden rakenteesta ja tarkoituksesta, voi lisätä osallistujien aktiivisuutta (Tuominen ym. 2015, 38). Työpaja aloitettiin alustuksella, jossa kerrottiin kehittämishankkeen tavoitteesta ja tarkoituksesta. Lisäksi henkilökunnalle kerrottiin edellisenä keväänä tehdystä vanhempien haastattelusta koskien heidän osallisuutensa kokemuksia, sillä haastattelu ja siitä saadut vastaukset toimivat työpajan pohjana. Henkilöstölle kerrottiin myös, että illan tarkoituksena on koota heidän ajatuksiansa ja havaintoja vanhempien osallisuuteen liittyen ja illan tavoitteena on kerätä aineisto, jonka perusteella laaditaan kehittämisehdotuksen vanhempien osallisuuden tukemiseksi. Työpajan aluksi sovittiin myös, että illan aikana keskitytään vain niihin asioihin, joihin todella voidaan omalla työskentelyllä vaikuttaa. Alustuksen jälkeen henkilökunta jaettiin sattumanvaraisesta viiteen eri ryhmään. Jokaisessa ryhmässä oli kolme tai neljä henkilöä.

Työpaja tulee valmistella huolella: tila valmistellaan etukäteen, aikataulu arvioidaan riittävän joustavaksi ja työpajan kulku suunnitellaan (Tuominen ym. 2015, 38). Ennen työpajan

alkamista ja henkilökunnan saapumista paikalle tilaan järjestettiin viisi erillistä pöytää, jossa jokaisessa oli tusseja ja isoja fläppipapereita. Lisäksi pöydillä oli vanhempien osallisuuden kokemuksista kertovan haastattelun päätelmät. Päätelmät jaettiin haastatteluissa olleiden teemojen perusteella ja ne tiivistettiin jokainen yhdelle A4-arkille. Päälimmäisille fläppipapereille oli valmiiksi kirjoitettu kunkin teeman otsikko, kuten ”Tiedonkulku ja arjen näkyvyys”.

Huolellinen tehtävänanto ja ohjeistus sekä työpajan aikataulutusta auttavat työpajan onnistumisessa (Tuominen ym. 2015, 38). Työillan kestoksi sovittiin etukäteen 1,5 tuntia. Jotta työpaja saatiin toteutettua kunnolla yhden illan aikana, sitä varten suunniteltiin karkea aikataulu. Aiempien työiltojen perusteella tiedettiin, että henkilökunnalla on paljon asiaa ja keskustelua syntyy varmasti. Riskinä kuitenkin oli, että keskustelu ohjautuisi väärin aiheisiin. Työpajan alustukselle varattiin aikaan noin 15 minuuttia, johon huomioitiin aloituksen myöhästyminen. Jokaiselle pöytäpisteelle varattiin aikaa noin viisi minuuttia ja yhteensä pisteissä kiertämiseen suunniteltiin käytettävän puolituntia. Tämän jälkeen loppuyhteenvetodolle jäi aikaa 45 minuuttia. Aikataulua suunniteltaessa oli selvää, että loppuyhteenvetodolle oli jätettävä riittävästi aikaa, sillä se ei saisi jäädä kesken. Kaikki suunnitellut ajat ennen loppuyhteenvettoa olivat maksimi aikoja, joita niihin oli mahdollista käyttää. Mikäli tilanne näytti siltä, ettei kaikkea suunniteltua aikaa tarvittu, siirryttiin eteenpäin.

Työpajassa osallistujat halutaan saada osallistumaan käyttämällä jotakin vuorovaikutuksellista menetelmää (Salonen ym. 2017, 91). Menetelmänä käytettiin Learning cafe -menetelmää mukailen. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että työpajan tilassa oli yhtä montaa pöytää kuin käsiteltäviä teemoja ja jokaisessa pöydässä muistiinpanovälineet sekä teema koskeva pohjustus/kysymys. (Salonen ym. 2017, 91.) Sattumanvaraisesti jaetut ryhmä jakautuivat pöytiin alustuksen jälkeen.

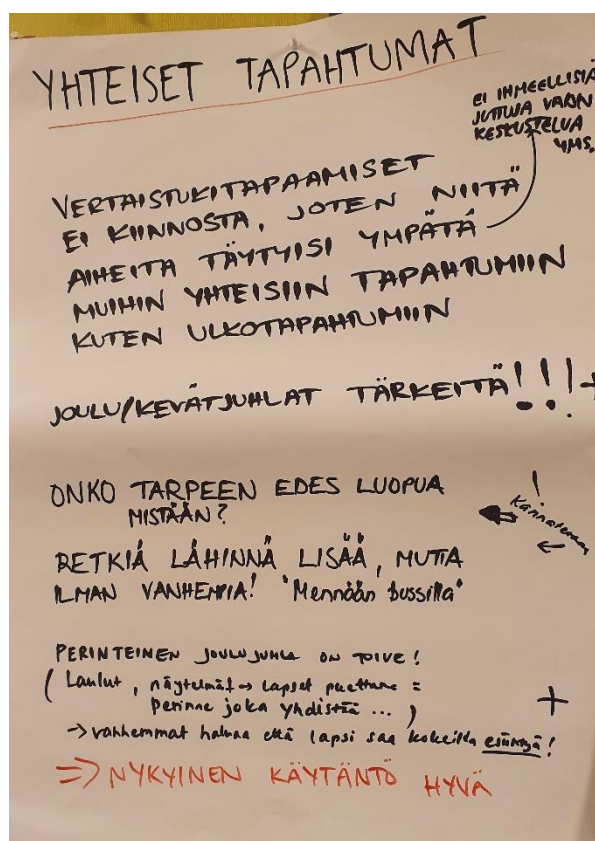
Learning cafe -menetelmässä jokaisessa pöydässä toimii puheenjohtaja, joka kirjaa muistiinpanot pöytäseurueen keskustelusta. Puheenjohtaja myös alustaa seuraavalle seurueelle edellisen keskustelun pääajatuksia. Puheenjohtaja pysyy samassa pöydässä koko ajan eikä vaihda pöytää muun seurueen tavoin. (Haukijärvi ym. 2014, 38.) Työillassa näin ei kuitenkaan haluttu toimia, vaan koko pöytäseurue vaihtoi pöytää ennalta määrätyn ajan jälkeen. Keskustelunsa ajatuksia, ideoita ja havaintoja kukin ryhmä kirjasi fläppipapereille. Työpajaa varten suunniteltiin karkea aikataulu, jotta jokaiselle pöytäseurueelle mahdollistettiin saman mittainen keskustelu-aika kunkin teeman kohdalla.

Henkilökunnan jakauduttua pöytäseurueisiin heitä ohjeistettiin tarkastelemaan vanhemmilta saatuja vastauksia koskien heidän osallisuuden kokemuksiaan. Seurueiden tuli poimia vastauksista heidän mielestään tärkeimpiä asioita, epäkohtia tai huomioita ja kirjata

nämä havainnot fläppipaperille. Sen lisäksi, että huolehdin itse aikataulun toteutumisesta, kiertelin myös tilassa ja kuuntelin seurueiden keskusteluita. Mikäli havaitsin keskustelun eksyneen aiheesta, yritin palauttaa keskustelun aiheeseen esittämällä joitakin tarkentavia kysymyksiä, kuten fasilitoidussa keskustelussa on tapana esittää (Summa & Tuominen 2009, 57).

Keskustelun tulosten yhteenveto tehtiin yhdessä työillan päätteeksi, jolloin jokaisella osallistujalla oli vielä mahdollisuus kertoa omista ajatuksistaan (Tuominen ym. 2015, 38). Kun jokainen seurue oli kiertänyt kaikissa pöydissä mukaillun learning cafe -menetelmän lailla, kokoonnuttiin yhteen yhteenvetoa varten. Kaikki keskusteluissa kirjatut havainnot (fläpit) asetettiin näkyville ja käytiin läpi yhdessä keskustellen. Jokaisen teeman kohdalla tarkasteltiin, mitä havaintoja eri seurueet ovat tehneet ja kuinka paljon samankaltaisuuksia seurueiden välisissä havainnoissa on. Henkilökunnalla oli myös mahdollisuus kertoa illan aikana kypsyneistä ajatuksista sekä vastata toistensa kommentteihin tai havaintoihin. Yhdessä henkilökunnan kanssa jokaisesta vanhempien osallisuutta koskevasta teemasta valittiin heidän mielestään tärkein asia, joka tukisi vanhempien osallisuutta aiempaa enemmän.

Työiltaa ei nauhoitettu tai äänitetty, sillä se koettiin liian hankalaksi. Aiempien vastaavalaisten tilaisuuksien perusteella tiedettiin myös, etteivät kaikki henkilökunnan edustajat olisi antaneet lupaa tällaiselle tallennukselle. Sen sijaan kaikki työpajassa tehdyt muistiinpanot valokuvattiin, esimerkkinä Kuva 2.

KUVA 2. Työpajassa syntynyt fläppimuistiinpano.

7.4 Aineistonanalyysi

Aineistoin analyysillä tarkoitetaan tutkijan perinpohjaista tutustumista ja paneutumista kerättyyn aineistoon. Tarkoituksena on saada kerätty aineisto selkeään muotoon, jonka avulla on mahdollisuus tuottaa uutta tietoa. Aineistoa voidaan esimerkiksi järjestellä, eritellä ja jäsentää. Analyysin aikana aineistoa voidaan tiivistää ja tulkita niin, että varsinaisen aineiston lisäksi saadaan muutakin tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Ilman perusteellista analyysia aineistosta tällaista tietoa ei ole mahdollisuus saada. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006; Eskola & Suoranta 2008, 137.)

Aineistoa analysoidessa selviää, minkälaisia vastauksia ongelmiin saadaan. Analysoinnin alussa aineistosta saadut tiedot tarkistetaan ja mahdollisesti täydennetään. Tämän jälkeen aineisto järjestetään analyysia varten. Analyysitavaksi kannattaa valita sellainen tapa, joka parhaiten tuo vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. Laadullisessa tutkimuksessa analyysivaihtoehtoja on paljon eikä tiukkoja sääntöjä ole. (Hirsjärvi ym. 2007, 216–219.) Kiviniemen (2018, 82) mukaan aineiston analysointia kannattaa tehdä koko tutkimusprosessin ajan. Näin voidaan tehdä erilaisia huomioita, joiden avulla tutkimusprosessia voidaan muokata tarkoituksenmukaisempaan suuntaan.

Kehittämishankkeessa käytettävä **sisällönanalyysi** on yksi laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä ja sopii myös tutkimukselliseen kehittämistyöhön. Sisällön analyysin tavoitteena on muuttaa saatu tieto sanalliseksi ja kuvata selkeästi, mitä saatu aineisto tarkoittaa. (Kananen 2014, 111–112.) Sitä voidaan pitää metodina, jonka tavoitteena on etsiä merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia. Sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen eri tyyppiin, joita ovat aineistolähtöinen, teoriasidonnainen ja teorialähtöinen analyysi. Tässä kehittämishankkeessa käytettiin sisällönanalyysin aineistolähteistä analyysia, jolloin kerätyistä aineistosta tuodaan esiin keskeiset asiat analysoitaviksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 80–82; Vilkkä 2005, 140.)

Jotta kerättyä aineistoa on helpompi hallita ja analysoida, se kannattaa **litteroida** eli muuttaa yhtäläiseen tekstimuotoon. Litterointi voi olla hyvinkin tarkkaa niin, että mahdolliset ilmeet ja eleet kirjataan ylös. Toisaalta taas litteroinnissa voi olla poimittuna vain tutkimuksen kannalta oleelliset asiat. Näihin asioihin vaikuttaa aineiston analyysitapa. Litterointi voi olla aikaa vievää ja siihen on hyvä varata runsaasti aikaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kehittämishankkeessa ollut alkukartoitushaastattelu litterointiin ja koottiin taulukoihin kysymysten muodostamien teemojen mukaan. Tässä käytettiin hyväksi Webropol-ohjelman valmiita tuloksia, jotka siirrettiin yhteen Word-tiedostoon. Haastatteluna toimineen kyselyn vastaukset olivat osittain määrällisiä, joten myös ne kirjattiin taulukkoon sisällönanalyysia varten. Työpajassa tehdyt muistiinpanot sekä siellä käyty keskustelut kirjoitettiin ylös ja koottiin myös Wordiin laadittuun taulukkoon. Sanatarkka litterointi työpajassa käytyihin keskusteluihin ei ollut mahdollista, koska tilannetta ei tallennettu.

Molempien aineistojen litterointien jälkeen niiden analysoiminen aloitettiin **pelkistämisellä** eli redusoinnilla. Sekä vanhemmille suunnattu haastattelu että varhaiskasvatuksen työntekijöiden työpajassa ilmenneet asiat ja keskustelut pelkistettiin eli tiivistettiin ja niistä jätettiin kaikki epäoleellinen pois. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Alasuutarin (2011, 40) mukaan aineiston pelkistämisen avulla aineistosta saadaan helpommin hallittava. Redusoinnin yhteydessä aineisto valmisteltiin seuraavaksi tulevaa **luokittelua** varten, jonka avulla aineistoa on helpompi tulkita, (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92, Kananen 2012, 117). Aineiston analysoinnin apuna käytettyihin taulukoihin kirjattiin vastauksista pelkistetyt ja samansisältöiset tiivistetyt ilmaukset.

Sisällönanalyysissa aineistojen redusoinnin jälkeen ne ryhmitellään eli klusteroitiiin. Tällä tarkoitetaan aiemmin tehtyjen pelkistettyjen ilmauksen uudelleen järjestämistä niin, että samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavat ilmaukset kerätään samoihin luokkiin. Ryhmittelyä voidaan tehdä useampaan kertaan keräämällä ensin pelkistetyt ilmaukset alaluokiksi, jotka sen jälkeen yhdistellään yläluokiksi, jotka taas muodostavat pääluokat.

(Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Haastattelun kysymykset oli jaettu ennalta muodostuneiden teemojen perusteella, joten erillistä ryhmittelyä ei tehty. Myös työpaja toteutuksessa huomiointiin samat teemat, joten myöskään työpajassa tehtyjä havaintoja ei erikseen ryhmitelty vaan ne jätettiin aiemmin muodostuneiden teemojen alle.

Sisällönanalyysin viimeisessä vaiheessa edellä mainitut ryhmitellyt luokat abstrahoidaan eli **käsitteellistetään**, jolloin aiemmin muodostetut pääluokat yhdistetään teoriassa käytettyihin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Koko prosessin ajan on syytä kiinnittää huomioita, että uudelleen järjestetyllä aineistolla on yhteys alkuperäiseen aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 94.) Käsitteellistäminen on yhtä kuin päätelmät kerätystä aineistosta. Vanhemmille suunnatun haastatteluaineiston käsitteet eli päätelmät esitettiin työpajassa varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Työpajasta kerätystä aineistosta taas saatiin sisällönanalyysin avulla päätelmät, joiden perusteella muodostettiin kehittämissuhteet vanhempien osallisuuden tukemiseksi.

Alkukartoitushaastattelu litteroitiin Wordiin, jossa se taulukoitiin. Haastatteluaineistoa ei tarvinnut erikseen teemoitella, sillä se oli tehty jo kyselylomaketta laatiessa. Taulukon ensimmäisessä sarakkeessa "aineisto" kirjoitettiin auki sekä kysymykset että vastanneiden antamat avoimet vastaukset. Seuraavaan sarakkeeseen "luokittelu" kirjattiin vastausprosenttien jakautuminen sekä avointen kysymysten pelkistetyt vastaukset. "Päätelmät" sarakkeeseen kirjattiin kyllä/ei vastausten perusteella tehdyt päätelmät. Samaan sarakkeeseen kirjattiin myös käsitteellistetyt avoimet vastaukset, jotka myöhemmin yhdistettiin johtopäätöksiä varten. Kyselyllä toteutetun haastattelun perusteella tehdyt päätelmät esitettiin varhaiskasvatuksen henkilökunnalle työllässä ja ne toimivat henkilökunnalle järjestettävän työpajan pohjana. Esimerkki haastattelun taulukoinnista Taulukossa 1.

Taulukko 1. Esimerkki haastattelun analysoinnista.

Vanhempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet			
Aineisto	Luokittelu		Päätelmät
Oletteko kiinnostuneet osallistumaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen tai arviointiin?	Osa vanhemmista olisi kiinnostuneita osallistumaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin, osa taas ei. Suurin osa ei kuitenkaan osaa sanoa, todennäköisesti he eivät tiedä mitä kysymyksellä tarkoitetaan.		Vanhemmat eivät välttämättä tiedä, mitä heidän suunnitteilutensa, toteutuksilta ja arvioinnilta odotetaan.
Onko teillä ollut mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen tai arviointiin?	Melkein puolet vanhemmista kuitenkin kokee, että heillä on ollut mahdollisuus em. asiaan.		Mahdollisuus ja kiinnostus toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on.
Millä tavalla olette osallistuneet toiminnan suunnitteluun, toteutukseen tai arviointiin?	Suurimmaksi osaksi vanhempien osallistuminen em. on ollut palautteen antamista ja toiveiden esittämistä. Osa on ehdottanut toimintaa ja osa arvioinut sitä.		Selkeä kysely toiveista
Vanhemmilta voisi kysyä yleisesti vaikka "lukukauden" alussa kootusti olisiko heillä ehdottaa jotain toimintaa, mitä he voisivat järjestää	Toiveita voi kysyä suoraan ja selkeästi		Somen käyttö
Esim yhteisessä suunnitteluryhmäs somessa , ei mene perheen yhteistä aikaa siihen.	Suunnittelun tulisi olla helppoa ja nopeaa Somen käyttö		Mahdollisimman vähän aikaa vievä vaihtoehto
Eteisessä mahdollinen toiveiden puu -mihin voidaan laittaa sekä vanhempien toiveita että kotona lasten esittämiä toiveita päiväkodissa tapahtuvaan toimintaan.	Suunnittelun tulisi olla helppoa ja nopeaa		Yhteistyö suunnittelussa
Vapaaehtoisten vanhempien kokoontuminen, ilman lapsia, suunnittelemaan yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa.	Suunnittelua voisi toteuttaa rauhassa ja yhdessä henkilökunnan kanssa		
Hyvällä porukalla ja osallistuvalla porukalla olisi iso merkitys.	Ryhmä vaikuttaa		
Vasu-keskustelut ja palautekyselyt on riittäviä, ei ehdi sen enempää kun on monta lasta!	Suunnittelua voisi toteuttaa rauhassa ja yhdessä henkilökunnan kanssa		
Avoin aivorihi vanhemmille vanhempainillassa.	Vanhempain illassa suunnittelua		

Myös varhaiskasvatuksen henkilökunnan työillassa pidetyn työpajan muistiinpanot taulukoi-
tiin, jotta johtopäätösten tekeminen olisi helpompaa. Taulukointi auttoi myös kokonaisuuden
hahmottamisessa. Taulukon ensimmäiseen sarakkeeseen kirjattiin haastattelun perusteella
tehdyt päätelmät, jotka henkilökunnalle esitettiin työpajassa. Seuraavaan sarakkeeseen
("keskustelu työpajassa") kirjattiin työpajassa käyty keskustelu pelkistetyssä muodossa.
"Luokittelu" sarakkeeseen kirjattiin edellisen sarakkeen perusteella muodostetut jo yhdiste-
tyt käsitteet. Näiden käsitteiden perusteella tehtiin jokaiseen vanhempien osallisuuden tee-
maan liittyvät johtopäätökset. Esimerkki työpajan taulukoinnissa Taulukossa 2.

Taulukko 2. Esimerkki työpajan taulukoinnista.

"Tiedottaminen ja pedagoginen dokumentointi"			
Kyselyn päätelmät	Keskustelu työpajassa		Luokittelu/käsitteellistä- minen
<p>Pääsääntöisesti vanhemmat kokevat saavansa riittävästi tietoa lapsensa varhaiskasvatuksesta. Kuukausitiedotteet, päivittäiset keskustelut ja valokuvat kertovat eniten, myös tekstarit, wilma ja viikkokirjeet toimivat tiedonvälityksessä.</p> <p>Valokuvat koetaan hyvinä ja niitä toivotaan lisää. Tiedottamista haluttaisiin useammin kuin kuukausittain. Toiminnan avaamista ja perustelua pedagogisesti toivotaan myös, samoin suunnitelmallisuuden näkymistä.</p>	Kuukausi/viikkotiedotteen koettu hyväksi	→	Toiminta näkyväksi viikko/kuukausikirjein, valokuvin ym.
	Toiminta tulee tehdä vanhemmille näkyväksi	→	
	Tarjotaan mahdollisuus keskustella lapsen asioista sovittuna aikana	→	Keskustelumahdollisuus
	Jokaisella perheellä on omanlainen tiedontarve	→	Perheiden yksilöllinen tiedontarve
	Valokuvat hyvä tapa, viikoittaisia valokuvia monista eri tilanteista	→	
	Valokuvien näyttämiseen erilaisia käytäntöjä ryhmien välillä	→	

8 Kehittämishankkeen tulokset

8.1 Haastattelun päätelmät

Vanhempien osallisuuden kokemusten alkukartoituksena toimivan haastattelun päätelmät esitellään samassa järjestyksessä ja samojen teemojen yhteydessä, jossa ne ovat alkupe-
räisessä kyselyssäkin olleet. Päätelmissä on kuvattu kyllä/ei/eos -vastausten prosentuaali-
sia määriä sekä avoimia vastauksia.

Tiedottaminen ja pedagoginen dokumentointi

Kyselylomakkeen ensimmäinen osio koski tiedottamista ja pedagogista dokumentointia. Vastanneista suurin osa (83 %) koki saavansa riittävästi tietoa lapsensa varhaiskasvatuk-
sesta, kun taas vähemmistö (14 %) ei kokenut tiedonsaannin olevan riittävää. Yksi vastaa-
jista (3 %) ei osannut sanoa, onko tiedonsaanti ollut riittävää vai ei. Vastaajista suurin osa
(86 %) koki olevansa tietoisia siitä, mitä varhaiskasvatuksessa tapahtuu, kun taas kymme-
nes vastaajista (10 %) ei kokenut olevansa tietoinen varhaiskasvatuksen tapahtumista.
Edellisen kysymyksen tapaan yksi (4 %) vastaajista ei osannut sanoa, kokeeko hän ole-
vansa tietoinen varhaiskasvatuksen tapahtumista vai ei.

”Olemme olleet tyytyväisiä tiedonkulkuun”

Vastaajilta kysyttiin, millä tavoin he ovat saaneet tietoa lapsensa varhaiskasvatuksesta. Eni-
ten tietoa saatiin keskusteluiden kautta (86 %) ja toiseksi eniten kuukausitiedotteiden ansi-
osta (79 %). Kolmanneksi eniten tietoa saatiin valokuvien välityksellä (31 %). Myös teksti-
viestitse (17 %), Wilman välityksellä (17 %) ja viikkokirjeiden välityksellä (17 %) saatiin tie-
toa. Avoimenkentän mukaan tietoa saatiin myös lapselta itseltään.

”Viikottaisia kuvia esim eteiseen, ihana seurata mitä on tehty päivisin.”

*”Ei tarvetta parantaa, päiväkodissa voisi kyllä olla vielä enemmän esillä valokuvia las-
ten päivästä.”*

Tiedonkulun ja arjen näkyvyyden parantamiseksi vanhemmat ehdottivat valokuvia, viikoit-
taisia tiedotteita, rauhallisia keskusteluita sekä Wilman tai vastaavan ohjelman laajempaa
käyttöä. Vanhemmat toivoivat myös toiminnan avaamista pedagogisista näkökulmista.

*”Muutama sananen päivän tapahtumista (mitä tehty, miten päivä sujunut jne.) lasta
hakiessa olisi kiva juttu.”*

*”Arjen kulkua voisi avata enemmän pedagogiikan näkökulmasta. Tänään on vaan-
lause ei kuulu nykypäivän varhaiskasvatukseen.”*

Vastauksissa huomaa, kuinka käytännöt vaihtelevat ryhmissä todella paljon. Myös perheiden tiedontarpeet ovat erilaisia. Pienempien lasten vanhemmat haluavat usein saada kattavampaa tietoa, sillä lapset eivät välttämättä osaa itse kertoa päivittäisistä tapahtumista, kun taas isommat lapset voivat itse kertoa vanhemmilleen kuulumisiaan.

”Lapseni ryhmässä ei ole tapana ilmeisesti jakaa kuukausitiedotteita, mikä on harmi! Totuimme että edellisessä ryhmässä tuli kuukausittain, usein jopa viikottain sähköpostia. Oli kiva tietää mitä ryhmä oli puuhaillut ja mitä on tulossa! Valokuvat eteisen seinällä olisi kivoja, joita voisi katsoa hakiessa.”

Yhteiset tapahtumat varhaiskasvatuksessa

Vastaajista lähes kaikki (93 %) piti tärkeänä osallistua varhaiskasvatuksen järjestämiin yhteisiin tapahtumiin. Yhden vastaajan mielestä osallistuminen ei ole tärkeää eikä yksi vastaajista osannut sanoa osallistumisen tärkeydestä. Vastaajilta kysyttiin, mihin varhaiskasvatuksen järjestämään tapahtumaan he tai heidän perheensä on osallistunut. Eniten osallistumista oli joulujuhlassa (90 %) sekä vanhempainillassa (86 %). Sekä Isänpäiväaamiaiselle että Isovanhempienjuhlaan osallistui suuri osa (69 %) vastaajista tai heidän perheistään. Näiden lisäksi vastaajat kertoivat avoimenkentän kohdalla osallistuneensa kevätjuhlaan, ystävänpäivään sekä Äitienpäiväaamiaiselle.

Vastaajilta kysyttiin myös, millaisia tapahtumia he toivoisivat järjestettävän. Suurin osa toivoi Jouluku/kevätjuhlia sekä Isänpäiväaamiaisiin liittyviä tapahtumia. Vastaajat toivoivat myös yhteisiä ulko- ja liikuntatapahtumia. Yksi vastanneista toivoi myös vanhempien vertaistukitapaamisia. Kyselylomakkeen lopussa olleisiin avoimiin kohtiin vanhemmat olivat kommentoineet yhtisiin tapahtumiin liittyen seuraavasti:

”Yhteiset juhlat ja tapahtumat ovat olleet kivoja, mutta muuten tuntuu että en tiedä mitä päiväkodissa on suunniteltu ja onko suunniteltu.”

”Voisi olla useammin jotakin läheistenpäiviä jos juuri yhteen järjestettyyn ei ole kukaan päässyt osallistumaan.”

Vastausten mukaan tapahtumien määrään ja säännöllisyyteen ollaan tyytyväisiä, eikä lisää tapahtumia juuri kaivata. Poikkeuksena yhden vastaajan toive vertaistukitapaamisesta sekä avoimiin vastauksiin tulleesta toiveesta useammasta läheistenpäivästä.

Vanhempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Vanhemmilta kysyttiin heidän kiinnostuksestaan toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin suhteen. Noin kolmannes vastaajista (35 %) kertoi olevansa kiinnostunut, kun taas seitsemän vastaajaa (24 %) ei ollut kiinnostunut. Suurin osa vastaajista (41 %) ei osannut

sanoa, onko kiinnostunut toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin vai ei. Vastaa- jista lähes puolet (48 %) kertoi heillä olleen mahdollisuus toiminnan suunnitteluun, toteutuk- seen ja arviointiin. Lähes kolmannes (28 %) vastaajista taas oli sitä mieltä, ettei tällaista mahdollisuutta ole ollut. Osa (24 %) vastaajista ei osannut sanoa, onko heillä ollut mahdol- lisuus osallistua toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

”Vasu-keskustelut ja palautekyselyt on riittäviä, ei ehdi sen enempää kun on monta lasta!”

Vastaajat kertoivat osallistuneensa toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin an- tamalla palautetta toiminnasta, esittämällä toiveita toiminnan suhteen, arvioimalla toimintaa sekä ehdottamalla toimintaa. Kukaan vastaajista ei ollut järjestänyt tai tarjoutunut järjestä- mään toimintaa. ”Muu miten?” -kohdan annettujen vastausten mukaan osa vanhemmista osallistui vanhempainiltaan ja koki sen osallistumisena toiminnan suunnitteluun, toteutuk- seen tai arviointiin.

”Vanhemmilta voisi kysyä yleisesti vaikka ”lukukauden” alussa kootusti olisiko heillä ehdottaa jotain toimintaa, mitä he voisivat järjestää”

”Esim yhteisessä suunnitteluryhmäs somessa, ei mene perheen yhteistä aikaa sii- hen.”

Avoimeen kysymykseen koskien toiminnan suunnittelua, toetutusta ja arviointia mukaan vanhemmat toivoivat nopeaa ja helppoa tapaa osallistua, esimerkiksi toivepuun tai somen kautta. Lisäksi ehdotettiin vapaaehtoisten vanhempien suunnitteluiltaa ja aivoriihiä.

”Eteisessä mahdollinen toiveiden puu-mihin voidaan laittaa sekä vanhempien toiveita että kotona lasten esittämiä toiveita päiväkodissa tapahtuvaan toimintaan.”

”Vapaaehtoisten vanhempien kokoontuminen, ilman lapsia, suunnittelemaan yh- dessä päiväkodin henkilökunnan kanssa.”

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Kaikkien haastatteluun vastanneiden lapsille oli laadittu varhaiskasvatussuunnitelma ja kaikkien kanssa oli käyty sitä koskeva kasvatustalku. Yhtä lukuun ottamatta (97 %) kaikki vastaajat kokivat kasvatustalkun olleen vastavuoroinen. Kysymykseen vastan- neista yksi ei osannut sanoa, oliko keskustelu vastavuoroinen vai ei.

”Oli tosi hyvä jo nyt. Oleelliset asiat käsiteltiin.”

Selvästi yli puolet (69 %) vastaajista oli sitä mieltä, että nykyinen käytäntö yhdestä keskus- telusta vuoden aikana on riittävä, kun taas pieni osa (10 %) vastaajista toivoi useampaa

keskustelua. Vastaajista osa (21 %) ei osannut sanoa mielipidettään kysymykseen keskusteluiden määrästä.

”Jos on tarvetta useammalle keskustelulle, voi sitä pyytää. Näin se jo toimiikin.”

Avoimeen kysymykseen vasu-keskustelukäytännön parantamisesta vastaajat ehdottivat lapsen ottamista mukaan keskusteluun, ennakkoon annettavia kysymyksiä sekä vasulomakkeiden päivittämistä. Yksi vastaajista toivoi varhaiskasvatuksen arjen avaamista aiempaa enemmän ja pedagogisten näkemysten kertomista. Vanhemmat toivoivat myös selkeitä näkemyksiä ja henkilökunnan havaintoja lapsistaan.

”Päiväkodin toimintaa saisi avata enemmän. Lapset ovat pitkät päivät hoidossa, joten mitä kaikkea hoitopäivän aikana tapahtuu. Onko riittävästi aikaa harjoitella perustaitoja, kuten pukeminen ja riisuminen, sosiaalisia taitoja ja millaisilla keinoilla.”

”Lomakkeisto on todella epäselvä ja epäjohdonmukainen. Uusi lomake.”

Toiminnan avaamista ja pedagogista perustelua toivottiin sekä kasvatustieteen keskustelun yhteydessä, että edellä kuvatussa päivittäisessä tiedonsiirrossa. Vastaajien pienen määrän huomioiden saattaa olla, että kyseisten palautteiden antaja on sama henkilö. Toisaalta on myös mahdollista, että kummankin palautteen on antanut eri henkilö.

Osallisuuden kokemukset ja kehittämissuhteet

Kyselylomakkeen lopussa vastaajilla oli mahdollisuus kertoa avoimiin kenttiin osallisuuden kokemuksista toiminta kauden aikana sekä kertoa omista kehittämissuhteistaan. Yhteisiin tapahtumiin oltiin tyytyväisiä ja osallisuus koettiin omalle perheelle sopivaksi.

”Päiväkodista on tullut hyvin tietoa toiminnasta ja päivien kulumisesta. Varsinaista osallisuutta emme enempää kaipaa muutenkin niin kiireiseen arkeen.”

”Tyytyväisiä ollaan, halutessaan on voinut antaa palautetta ja se mielestäni riittää. Ei liian paljon vanhempainiltoja ja muuta vastaavaa, sillä kun on monta lasta ja eri ryhmissä sekä koulussa, niin niitä kertyy vuoden aikana jo nyt riittävästi.”

Vastaajien kehittämissuhteita olivat muun muassa jo aiemminkin mainittu käytäntöjen yhtenäistäminen, säännöllinen viikoittainen tai kuukausittainen sähköposti sekä uusien toimintatapojen rohkea kokeileminen. Useammassa vastauksessa esille nousi vaihtuvat sijaiset sekä kasvattajien määrä suhteessa lapsimäärään.

”Päiväkotiryhmien käytäntöjä voisi yhtenäistää. Osallisuus ja arviointi tapahtuu ryhmissä eri tavoin.”

Vanhemmat myös toivoivat tiedottamisen parantamista. Osa vanhemmista oli kuitenkin sitä mieltä, että keskusteluun ei ole tarpeeksi aikaa, eikä tuttuja aikuisia ole läheskään aina paikalla. Kaiken kaikkiaan vanhempien vastaukset olivat hyvin erilaisia.

”Vanhempia ja lapsia pitää kuulla enemmän toiminnan suunnittelussa. Avointa keskustelua ja tiedonkulkua tulee lisätä. Vaikeatkin asiat pitää osata ottaa puheeksi vanhempien kanssa. Jatkuva henkilökunnan vaihtuminen sekä lasten siirtäminen ryhmästä toiseen tulee aivan yllätyksenä, mikä on lapsille ja perheille stressaavaa.”

Keväällä 2020 alkanut koronavirusepidemia vaikutti varhaiskasvatuksen toimintaan. Tämä näkyi myös vanhempien vastauksissa ja useampi vastaaja olikin sitä mieltä, että epidemia sotki hyvin sujuneen toimintakauden.

”Koronatilanteesta johtuen yhteisiä tapahtumia ym. ei ole ollut. Ennen sitä toiminta on ollut aika normaalia.”

”Pandemia rikkonut toimintakauden.”

”Koronakevät on hankaloittanut osallisuutta. Ehkä tänä aikana olisi ollut kiva jos olisi ollut enemmän yhteyttä. Itsekään ei tullut pidettyä suuremmin. Tapahtumia ollut niukasti, osallistuttu on kaikkiin mahdollisiin.”

8.2 Työpaja

Työpajassa henkilökunnalta kerättiin ensin tietoa pienemmissä ryhmissä, mukailtua learning cafe -menetelmää hyödyntäen. Tämän jälkeen keskustelua käytiin koko henkilökunnan kesken yhteisessä loppuyhteenvedossa.

Tiedottaminen ja pedagoginen dokumentointi

Useampi pöytäseurue kiinnitti huomiota vanhempien positiiviseen palautteeseen koskien arjen valokuvaamista ja kuvien esille asettamista. Ne seurueet, joiden jäsenet dokumentoivat toimintaa valokuvoin, kertoivat sen olevan luonnollinen osa toimintaa, kun taas ne, jotka eivät käytä valokuvia paljoa, kokivat kuvien siirtämisen ja tulostamisen aikaa vieväksi ja haastavaksi. Osa henkilökunnasta koki, ettei heillä ole riittävästi tietoteknisiä taitoja, jotta valokuvien kanssa toimiminen olisi helppoa ja vaivatonta. Yhteisen loppukeskustelun tuloksena henkilökunta kuitenkin sopi opastavansa tietoteknisissä asioissa.

”Viikoittaisia valokuvia (lasten tekemiset), vanhempien helppo seurata/tietää mitä opittiin/oivallettiin -> kuvat, pieni kuvaus valokuvasta kertoo paljon..”

Tärkeäksi huomioksi nostettiin perheiden erilaiset tiedontarpeet sekä halukkuus keskustella lapsen asioista. Yhtä mieltä oltiin siitä, että perheille on tehtävä selväksi, että heillä on aina

mahdollista sopia aika, jolloin lapsen tai perheen asioista voi keskustella rauhassa henkilökunnan kanssa.

Käytännössä olevaa kuukausi/viikkotiedotetta vanhempien lisäksi myös henkilökunta piti tarpeellisena ja hyvänä välineenä toiminnasta kertomiseen. Yhteisessä keskustelussa kuitenkin pohdittiin, onko kuukausitiedote liian harvoin tiedottamista ja mikäli olisi oikea tapa välittää vanhemmille kuukausi/viikkotiedote. Tällä hetkellä tiedotteen lähetetään sähköpostitse vanhemmille. Henkilökunta kuitenkin kokee, etteivät kaikki vanhemmat lue tiedotteita.

Pöytäseurueissa käytyjen keskusteluiden ja loppuyhteenvedon summana todettiin, että varhaiskasvatuksen toiminta tulee tehdä vanhemmille näkyväksi. Välineinä voidaan käyttää esimerkiksi kuukausi/viikkotiedotteita ja valokuvia. Todettiin myös, että vanhemmille on tarjottava keskustelumahdollisuus ja heidän on oltava tietoisia siitä. Lisäksi päivittäisessä tiedonsiirrossa pitää huomioida perheiden yksilöllinen tiedontarve.

Yhteiset tapahtumat varhaiskasvatuksessa

Yhteisistä tapahtumista keskusteltaessa pöytäseurueet huomioivat, että varsinaiset vertaistapaamiset eivät vanhempia kiinnosta. Henkilökunta pitää niitä kuitenkin tärkeänä ja olikin sitä mieltä, että vanhempien vertaistapaamisia olisi hyvä järjestää muiden tapahtumien (ulkoliikuntatapahtuma) yhteydessä. Varsinaisia aiheita ei tarvittaisi, vaan keskustelu saisi olla rentoa jutustelua sekä vanhempien välillä että henkilökunnan kanssa.

Joulu- ja kevätjuhlia pidettiin tärkeinä ja vakiintuneina käytänteinä. Osa vanhemmista ja henkilökunnasta toivoisi perinteisiä juhlia nykyisten toiminnallisten tapahtumien tilalle.

”Joulu/kevätjuhlit tärkeitä!”

”Perinteinen joulujuhla on toive! (Laulut, näytelmät -> lapset puettuna: perinne yhdistää) -> vanhemmat haluaa että lapsi saa kokeilla esiintyä!”

Osa henkilökunnasta oli sitä mieltä, että ilman vanhempien järjestettäviä retkiä voisi olla enemmän, koska lapset selvästi näistä tykkäävät. Vahvasti yhtä mieltä oltiin siitä, ettei mistään vakiintuneesta tapahtumasta ole syytä luopua.

Yhteenvedona perheiden ja varhaiskasvatuksen välisistä yhteisistä tapahtumista todettiin, että perinteiset ja vakiintuneet juhlit ja niihin liittyvät yhteiset tapahtumat kuten joulu/kevätjuhlit tai Isovanhempienjuhla ovat tärkeitä. Lisäksi keskusteltiin, että vertaistapaamisia olisi hyvä olla näiden edellä mainittujen tapahtumien yhteydessä.

Vanhempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet

Suurinta keskustelua ja hämmennystä aiheutti tässä teemassa vanhempien vastaamat ”en osaa sanoa”, joita oli iso osa vastauksista. Useat pöytäseurueet keskustelivat siitä, miten niin suuri osa vanhemmista ei osaa sanoa, onko heillä ollut mahdollisuus toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Moni henkilökunnasta olikin sitä mieltä, että vanhemmilla ei välttämättä ole täyttä varmuutta siitä, mitä heiltä odotetaan varhaiskasvatuksen suhteen.

”EOS-ryhmä iso -> Ovatko vanhemmat hämillään roolistaan suhteessa varhaiskasvatukseen?”

Useampi seurue havaitsi vastauksista vanhempien kommentin ”toiveiden puusta”. Tätä pidettiin hyvänä matalan kynnyksen osallisuuden mahdollistajana. Keskusteluissa pohdittiin myös, olisiko toiveiden puu mahdollista toteuttaa sähköisesti, jolloin vanhempien ei tarvitsi jättää toiveitaan kiireellisessä tuonti- tai hakutilanteessa. Vanhempien kommentteista nostettiin myös halukkaille suunnattu suljettu suunnitteluryhmä, joka toimisi jonkun sähköisen asioinnin kautta.

Loppuyhteenvedossa yhteisesti keskusteltiin paljon sosiaalisen median ja sähköisten välineiden käytöstä, jotka kyseisessä yksikössä koko kaupungin linjauksena ovat lähes olemattomat. Yhdessä sovittiin tärkeimmäksi asiaksi mahdollistaa toiminnan suunnitteluun matalalla kynnyksellä, jota toteutetaan ryhmittäin (kukin omalla tavalla) niin, että vanhemmilla on mahdollisuus esittää toiveita toiminnasta, sujuvasta arjesta, yleisestä toimintakulttuurista ym. Lisäksi haluttiin tulevaisuudessa selkeyttää vanhemmille heidän rooliaan varhaiskasvatuksessa sekä kyseenalaistaa sosiaalisen median ja digitaalisten välineiden vähäinen käyttö.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Vanhempien osallisuus lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessin yhteydessä nosti monessa keskustelussa esiin nykyisen lomakkeiston (eli lapsen varhaiskasvatussuunnitelman) epäselvyyden. Vaikka varsinainen lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on muuta kuin vain kyseinen lomakkeista, kokevat työntekijät lomakkeiston hyvin oleelliseksi osaksi vasuprosessia. Lomake ohjaa vanhempien kanssa käytävää keskustelua. Henkilökunta ja vanhemmat kuitenkin kokevat, että lomake ohjaa keskustelua väärällä tavalla. Osa henkilökunnasta toivoikin vanhemmille annettavaa ennakkolomaketta, joka voisi toimia keskusteluun herättelynä sekä mahdollisesti keskustelun pohjana.

”Lomakkeisto o todella epäselvä ja epäjohdonmukainen! Uusi lomake! Palveleeko nykyinen lomake ketään? Olisiko ilman lomaketta henkilökohtaisempi?”

Vanhempien vastauksista nostettiin esille myös keskustelun sävy, jonka toivottaisiin olevan vastavuoroisempi ja ilmapiirin keskustelempampi. Henkilökunta huomioi myös, että vanhemmat toivoivat varhaiskasvatuksen toiminnan avaamista ja pedagogisia perusteluita enemmän myös kasvatustieteiden yhteistyönä.

Lopullisessa yhteenvedossa keskusteltiin, että vanhemmille olisi hyvä annetaan ennen kasvatustieteiden pohdittavaksi muutamia kysymyksiä koskien heidän lastansa. Ennakkopaperi voisi toimia keskustelun pohjana tai se voisi jäädä vain vanhempien nähtäväksi. Lisäksi samassa paperissa voitaisiin kysyä vanhempien toiveita toiminnasta ym.

Vanhempien kehittämisehdotukset

Vanhempien kehitysehdotuksista osallisuuden suhteen keskustelua eri pöytäseurueissa herätti jo aiemminkin mainittu perheiden erilainen tiedonsiirron tarve. Keskustelua tästä aiheesta jatkettiin myös yhteisessä loppuyhteenvedossa. Lapsen hoitoajan alkaessa tai päättyessä, paikalla ei aina välttämättä ole oman ryhmän aikuisia, jotka tietäisivät tarkkaan kertoa lapsen päivästä tai kuulumisista. Yleensä lapsen oman ryhmän henkilökunta tietää, millaista tietoa lapsen vanhemmat päivän päätteeksi haluavat, kun taas vieraan ryhmän henkilökunta ei ole samalla tavalla tietoinen asiasta. Henkilökunta kokee tämän haastavana ja moni toivoikin, että käytäntöjä yhtenäistettäisiin ja tietoa lapsen päivästä kirjattaisiin enemmän ylös. Varhaiskasvatusyksikössä on käytössä puhelimitse oleva vaka-sovellus hoitoaikojen valvomiseen. Tämän lisäksi sovellukseen on mahdollista kirjata henkilökohtaisia huomioita yksittäisistä lapsista.

Henkilökunta nosti vanhempien kommentteista esiin myös toiveen kommunikoinnin parantamisen sekä avoimen keskustelun. Vanhempien palautteesta huomioitiin myös yleisesti varhaiskasvatusryhmien käytäntöjen yhtenäistäminen, jonka myös henkilökunta näki selvänä kehittämiskohteena.

”Avoimuutta ja aikaa vanhemman ja pk:n henkilökunnan välille enemmän!”

Sekä pöytäseurueissa että yhteenvedossa keskusteltiin uudestaan sosiaalisen median ja digitaalisten välineiden käytöstä. Myös ajankohtaisena ollut sijaispula ja siihen liittyvä tiedottaminen herätti keskustelua. Osa henkilökunnasta piti reaaliaikaista tiedottamista esimerkiksi sijaisista haastavana osana jo valmiiksi kiireellisessä arjessa, kun taas osa henkilökunnasta oli keksinyt erilaisia välineitä nopeaan tiedottamiseen.

Yhteenvetona vanhempien antamista kehitysehdotuksista sovittiin, että yhtenäistetään ryhmien väliset käytännöt päivittäisen tiedottamisen suhteen. Vanhemmille kerrotaan aina jotakin henkilökohtaista heidän lapsestaan päivittäisten kuulumisten yhteydessä. Käytetään puhelimen vaka-sovellusta työntekijöiden välisessä tiedonsiirrossa ja sitoudutaan kaikki

siihen. Lisäksi käytetään vaka-ohjelmaa välittämään vanhempien asiat lapsen oman ryhmän aikuisille.

Muut huomiot työpajasta

Vaikka kunkin pöydän aihe oli määrätty etukäteen ja loppuyhteenveto käytiin näiden samojen teemojen kautta, samoista asioista keskusteltiin useampaan otteeseen. Varhaiskasvatusyksikön ryhmien välisten käytäntöjen yhtenäistäminen puhututti useampaan otteeseen. Yksikössä on paljon sisaruksia, jotka kuitenkin ovat keskenään eri ryhmissä. Usealla perheellä on siis kokemuksia eri ryhmien toiminnasta. Jo ennen haastattelua tai työpajaa henkilökunta on saanut kuulla vanhemmilta sekä positiivista että negatiivista palautetta, kuinka asiat muissa ryhmissä hoidetaan. Henkilökunta itsekkin tiedostaa erilaiset toimintatavat ja osa toivookin käytäntöjen laajempaa yhtenäistämistä.

Yhteisistä tapahtumista keskusteltaessa nousi esiin, että perinteinen joulukuukokous, jossa lapset esiintyvät ja vanhemmat istuvat yleisönä, olisi vanhempien toive. Vanhempien vastauksissa ei kuitenkaan ole mitään mainintaa tällaisesta. Voi toki olla, että henkilöstö on keskustellut vanhempien kanssa ja saaneet toiveen suoraan vanhemmilta, mutta tässä kehittämishankkeessa olleessa haastattelussa ei sellaista palautetta ole. Osa varhaiskasvatuksen henkilöstöstä on kritisoinut perinteisten juhlien korvaamista toiminnallisilla koko perheen tapahtumilla ja aihe herättääkin kiivasta keskustelua toimintakausittain.

Varhaiskasvatuksen arjen näkyväksi tekemisestä keskusteltiin myös usean eri teeman kohdalla. Sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman että tiedottamisen ja pedagogisen dokumentoinnin kohdalla keskusteltiin, miten ja minkälaisilla konkreettisilla teoilla vanhemmille saadaan tieto, mitä varhaiskasvatuksessa todella tapahtuu. Tämän lisäksi vanhemmat haluavat, että toimintaa perusteella pedagogisesti.

9 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Kasvatusyhteistyö vanhempien kanssa on osa varhaiskasvatuksessa työskentelyä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.) Kehittämishanke lähti liikkeelle varhaiskasvatuksen henkilöstön tarpeesta kehittää kasvatusyhteistyötä ja lisätä vanhempien osallisuussuunnitelmia. Tavoitteena oli laatia kehittämisehdotukset vanhempien osallisuuden tukemiseksi yhteen Valkeakosken varhaiskasvatustalokseen. Kehittämisehdotusten tarkoituksena on lisätä vanhempien osallisuuden mahdollisuuksia ja parantaa henkilöstön tietoisuutta vanhempien osallisuuden tukemisessa. Vanhempien osallisuus on yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista ja vaikuttaa myönteisesti varhaiskasvatuksen laatuun (Varhaiskasvatustaloksesta 2018, 20 §; Vlasov ym. 2018, 61).

Kehittämishankkeen alkuvaiheessa vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa jaettiin neljään eri teemaan sisältöjen perusteella. Näiden teemojen ympärille rakentui vanhemmille suunnatun haastattelun kyselylomake osallisuuden kokemuksista. Samaa jakoa hyödynnettiin varhaiskasvatuksen henkilöstölle pidetyssä työpajassa. Kehittämishankkeen tavoitteena syntyneiden kehittämisehdotusten laatimisessa on myös hyödynnetty tätä jakoa.

Yhdeksi johtopäätökseksi nousee se, kuinka tärkeää on varhaiskasvatusarjen näkyväksi tekeminen ja vanhempien tietoisuuden lisääminen sen suhteen. Jotta vanhemmat voivat olla osallisina lapsensa varhaiskasvatuksessa, on heidän tiedettävä, mitä varhaiskasvatuksessa tehdään ja miksi näin tehdään. Lammisen (2018,10) mukaan yksi vanhempien osallisuuden esteistä on riittämätön tieto varhaiskasvatuksesta ja sen sisällöstä. Päävastuu vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä on henkilöstöllä (Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 12). Varhaiskasvatuksen henkilöstön tuleekin kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten tietoa lasten varhaiskasvatuksesta jaetaan vanhemmille.

Kehittämishankkeessa tehdyn haastattelun perusteella vanhemmat kokivat saavansa pääosin riittävästi tietoa lapsensa varhaiskasvatuksesta. Työpajan perusteella myös varhaiskasvatuksen henkilöstö koki tiedottamien olevan riittävä. Sisällön toivottiin kuitenkin olevan enemmän pedagogiikkaan perustuvaa tai ainakin pedagogisesti perusteltua. Myös kasvatuskeskusteluiden yhteydessä toivottiin toiminnan avaamista enemmän ja perustelua, miksi tehdään juuri näin. Pedagoginen dokumentointi on yksi vanhempien osallisuuden mahdollistaja. Sitä käyttämällä voidaan välittää vanhemmille tietoa lapsen kehityksestä, ajatuksista, mielenkiinnon kohteista ja oppimisprosessista. (Opetushallitus 2021; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.) Pedagoginen dokumentointi on prosessi, joka koskee koko varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Se vaatii henkilöstöltä sitoutumista ja halua tarkastella aiempien toimintatapojensa hyödyllisyyttä. (Rintakorpi 2014, 143.)

Karilan ym. (2017, 113) tekemän selvitystyön ja suositusten mukaan varhaiskasvatusta tulisi nostaa enemmän yhteiskunnallisesti esille. Tähän ei kuitenkaan riitä pelkkä varhaiskasvatuspalveluiden kehittäminen, vaan tarvitaan laajempien yhteiskunnallisesti merkittävien asioiden kehittämistä. Suomalaisen varhaiskasvatuksen laadukkuus ja myönteiset vaikutukset lapsiin ja perheisiin, ovat olleet mediassa esillä viime aikoina ja näin ollen lisännyt vanhempien tietoisuutta. Tämä mahdollistaa sen, että vanhemmat osaavat vaatia lapselleen laadukasta varhaiskasvatusta. Kehittämishankkeessa tehdyn haastattelun perusteella osa vanhemmista on tietoisia varhaiskasvatuksen pedagogiikasta ja haluaa, että toimintaa perustellaan. Yhtenä arjen näkyvyyden välineenä voidaan käyttää pedagogista dokumentointia, joka nimensä mukaan kuvaa varhaiskasvatuksen toimintaa pedagogiikan näkökulmasta. Oikein käytettynä pedagoginen dokumentointi avaa vanhemmille varhaiskasvatuksen toimintaa perustellusti. Se antaa vanhemmille mahdollisuuden tarkastella lastensa koko oppimisprosessia eikä ainoastaan lopputulosta. (Rintakorpi 2014, 143.)

Vanhempien osallisuuden esteenä voi olla myös kiire ja haluttomuus puuttua varhaiskasvatuksen toimintaan (Lamminen 2018, 10). Vanhemmille olisikin hyvä tehdä selväksi, että heidän kanssaan kasvatusyhteistyössä toimimisen tavoitteena on turvata lapsen kasvu ja kehitys sekä tukea oppimista. Vanhempien myönteisiä kokemuksia osallisuudesta voidaan lisätä toimimalla niin, että henkilöstö toimii vanhempien kanssa tasavertaisessa kasvatusyhteistyössä. Toimiva kasvatusyhteistyö edellyttää molemmilta osapuolilta ymmärrystä ja luottamusta toisiaan kohtaan. (Vlasov 2018, 61.) Kasvatusyhteistyössä lapsesta on mahdollista saada monipuolista tietoa, jonka myötä voidaan vaikuttaa lapsen elämään myönteisesti sekä kotona että varhaiskasvatuksessa (Rintakorpi 2014, 138).

Sopiva määrä yhteisiä tapahtumia toimintakauden aikana muodostaa yhden kasvatusyhteistyön muodoista ja mahdollistaa vanhempien ja muiden lapsen läheisten osallistumisen varhaiskasvatuksen tapahtumiin. Säännölliset tapahtumat perheiden tai vanhempien kanssa ovat osa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 34) mukaan vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön tuleekin olla monipuolista. Vanhemmat ovat halukkaita osallistumaan lasten ja vanhempien yhteisiin tapahtumiin, sen sijaan osallistumishalukkuus talkoisiin, vapaamuotoisiin vanhempien välisiin tapahtumiin tai varankeruuseen on selvästi pienempää. Yhteisten tapahtumien myötä vanhemmilla on mahdollisuus tutustua henkilökuntaan ja toisiin vanhempiin. Verkostoituminen toisten vanhempien kanssa lisää vanhempien yhteisöllisyyttä. Samalla vanhemmat saavat mahdollisuuden kuulua lastensa varhaiskasvatusyhteisöön. (Päiväkotibarometri 2019, 19–27; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 34.)

Vanhemmille suunnatun haastattelun sekä henkilökunnan työpajan perusteella voidaan sanoa, että vanhempien mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin on kehitettävä. Vanhempien osallisuus toteutuu parhaiten yksittäisen lapsen asioissa. Päivittäisten keskusteluiden ja kasvatustilanteiden myötä on helppo antaa palautetta toiminnasta tai kertoa omaa lasta koskevia toiveita. Toivottavaa kuitenkin olisi, että vanhempien osallisuus toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa koskisi koko lapsiryhmää. Erilaisia palautekyselyitä voidaan pitää osana vanhempien osallisuutta, mutta ne eivät saa olla sen ainoita muotoja. Vanhemmille voidaankin antaa mahdollisuus esittää toiveita toiminnasta, joka koskee koko lapsiryhmää. Osa varhaiskasvatuksen työntekijöistä kuitenkin myöntää, ettei heillä ole riittävää osaamista vanhempien mukaan ottamiseen toiminnan suhteen. (Repo ym. 2019, 129–131.) Myös Päiväkotibarometrin (2019, 16) mukaan vanhemmat kokevat, ettei heillä ole mahdollista osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan keittämiseen.

Revon (2019, 107) mukaan vanhemmilla on halu osallistua oman lapsensa kasvatustilanteisiin ja sitä kautta vaikuttaa oman lapsensa toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ei kuitenkaan ole yhteistä käsitystä huoltajien kanssa siitä, mihin kaikkeen koko lapsiryhmää koskeviin toimiin vanhemmat voisivat osallistua. Vanhemmilla on halu osallistua oman lapsensa varhaiskasvatukseen, joten sen tukemiseen olisi hyvä kiinnittää huomiota. Kehittämishankkeen myötä on selkiytynyt lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman tärkeys ja vanhempien osallisuus prosessissa. Vaikka suunnitelma on varhaiskasvatustalakiin (2018, 23 §) kirjattu, ei sen laatimista noudateta täysin. Päiväkotibarometrin (2019, 11) mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa ei ole laadittu kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille, joka kertoo siitä, ettei varhaiskasvatustalakiä tai valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa noudateta kaikkialla. Lisäksi on havaittu muitakin puutteita lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön mielestä vanhempia ei ole otettu riittävästi mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman prosessiin (Repo ym. 2019, 105).

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman prosessi alkaa lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa. Vanhempien kanssa käydään aloituskeskustelu, jossa vanhemmilla on mahdollisuus kertoa lapsestaan sekä toiveistaan ja odotuksistaan varhaiskasvatusta kohtaan. Samalla henkilöstö tutustuttaa vanhemmat varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin. Noin kahden kuukauden kuluttua aloituksesta vanhempien kanssa käydään kasvatustilanteiden keskustelu, jonka perusteella laaditaan konkreettinen varhaiskasvatussuunnitelma lapselle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ei kuitenkaan ole vain paperinen dokumentti, jonka yhteydessä käydään sitä koskeva kasvatustilanteiden keskustelu. Suunnitelman avulla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista kehitystä sekä vanhempien kasvatustehtävää. (Heiskanen 2017; Valkeakosken

varhaiskasvatussuunnitelma 2020, 21.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sijaan olisi-kin hyvä tarkastella koko varhaiskasvatussuunnitelmanprosessia, joka kestää lapsen koko varhaiskasvatuksen ajan. Prosessi ja sen sisältö olisi hyvä saattaa niin vanhempien kuin henkilöstön tietoon. Oleellista prosessissa on molemmin puolinen kunnioitus, vastavuoroi- suus ja keskusteleva ilmapiiri. Kokonaisuudessa varhaiskasvatussuunnitelma on oleellinen osa vanhempien osallisuuden tukemisessa (Repo ym. 2019, 107).

Varhaiskasvatussyksiköissä käytetään monia eri viestintäkeinoja yhteydenpidossa vanhempien kanssa. Yksiköt voivat käyttää viestinnässä erilaisia sovelluksia, sähköisiä välineitä tai perinteisimpiä menetelmiä. Vanhempainliitto suosittelee varhaiskasvatussyksiköjä sopimaan yhteiset säännöt viestinnän ja vanhempien välisen kommunikoinnin suhteen. Viestinnässä (ja kaikessa yhteistyössä) on hyvä huomioida perheiden erilaisuus. (Päiväkotibaro- metri 2019, 12.) Ylipäätään varhaiskasvatussyksiköissä tulisi kiinnittää huomiota yhtenäiseen toimintakulttuuriin.

Kehittämistehtävän teoriaosuutta varten vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa ja-ettiin neljään sisällöltään eri teemaan. Tämän jaon perusteella suunniteltiin myös vanhem- mille suunnattu haastattelussa toiminut kyselylomake. Teemoihin liittyvien kysymysten li- säksi vanhemmat saivat kertoa yleisesti osallisuuden kokemuksistaan sekä omista kehittä- misajatuksistaan osallisuuden suhteen. Haastattelusta tehdyt havainnot pidettiin edelleen samojen teemojen alla, joissa ne esiteltiin myös varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Neljän alkuperäisen teeman lisäksi henkilöstölle esiteltiin vanhempien vapaasti kertoma palaute. Henkilöstön työllän havaintojen tuloksena syntyi johtopäätöksenä viisi kehittämis ehdotusta. Alkuperäiset neljä teemaa muodostivat jokainen oman kehittämis ehdotuksen, joiden lisäksi henkilöstön havainnot vanhempien avoimesta palautteesta muodostivat vielä yhden kehittä- mis ehdotuksen.

Kehittämis ehdotukset vanhempien osallisuuden tukemiseksi

Vanhempien osallisuuden tukeminen olisi hyvä saada luonnolliseksi osaksi varhaiskasva- tuksen toimintakulttuuria. Kehittämis ehdotuksen laatimisessa on hyödynnetty vanhempien antamaa palautetta sekä henkilöstön tietoa, taitoja, havaintoja ja valmiuksia osallisuuden tukemiseksi.

Tehdään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri näkyväksi vanhemmille

Jotta vanhemmilla olisi mahdollisuus olla osallisina lastensa varhaiskasvatuksessa, on hei- dän oltava tietoisia varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista. Tämän vuoksi varhaiskasva- tuksen toimintakulttuuri on tehtävä näkyväksi vanhemmille erilaisia keinoja ja välineitä hyö- dyntäen. Toimintakulttuurin näkyväksi tekemisessä on hyvä huomioida pedagogiset

perustelut. Säännölliset viikko/kuukausitiedotteet, valokuvaus ja pedagoginen dokumentointi ovat oleellisia asioita toimintakulttuurista kertomisessa.

Järjestetään säännöllisesti yhteisiä tapahtumia

Perheiden ja varhaiskasvatuksen väliset yhteiset tapahtumat ovat säännöllinen osa varhaiskasvatusta. Tapahtumat voivat olla erilaisia ja ne voivat koskettaa esimerkiksi koko perhettä, vanhempia tai lapsen läheisiä. Tapahtumia voidaan järjestää ryhmittäin tai koko yksikölle ja niiden toimintaympäristöt voivat vaihdella. Yksikössä, jossa kehittämishanke toteutettiin, on hyvä ylläpitää vakiintunutta käytäntöä yhteisten tapahtumien suhteen.

Mahdollistetaan toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi matalalla kynnyksellä

Vanhempien mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin voidaan tukea tarjoamalla erilaisia keinoja matalalla kynnyksellä. Näiden keinojen tulisi olla selkeitä ja helppoja, jotta vanhempien halukkuus vaikuttamiseen kasvaisi. Vanhemmille on myös hyvä selkeyttää heidän rooliaan suhteessa varhaiskasvatukseen ja kertoa, minkälaista osallistumista heiltä toivotaan.

Luodaan kasvatustiedotuksesta vastavuoroinen ja valmistaudutaan keskusteluun antamalla ennakkopaperi vanhemmille täytettäväksi

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevan kasvatustiedotuksen tulisi olla vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välinen vastavuoroinen keskustelu, jossa molemmat osapuolet tuovat esiin omia näkemyksiään. Vanhemmilla ei välttämättä ole täyttä selvyyttä kasvatustiedotuksen sisällöstä, joten on hyvä herätellä heitä aiheeseen antamalla heille täytettäväksi ennakkopaperi, jossa voidaan kysyä esimerkiksi lapsen vahvuuksia, mielenkiinnonkohteita, opeteltavia taitoja tai muita ajankohtaisia taitoja. Ennakkopaperi voi toimia kasvatustiedotuksen pohjana ja se voidaan liittää osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Yhtenäistetään ryhmien välisiä käytäntöjä päivittäisen tiedottamisen suhteen

Pääsääntöisesti vanhemmat haluavat olla tietoisia lapsensa varhaiskasvatuspäivistä. Lapsen oman ryhmän aikuiset tietävät vanhempien tiedontarpeet ja osaavatkin usein vastata niihin. Aina ei ole kuitenkaan mahdollista, että lapsen tullessa varhaiskasvatukseen tai lähtiessä kotiin vastassa olisi joku lapsen oman ryhmän aikuisista. Tästä syystä päivittäiseen tiedottamiseen on hyvä laatia yhteiset, koko yksikköä koskevat, pelisäännöt. Lähtökohtana päivittäisessä tiedottamisessa on hyvä huomioida, että vanhemmille kerrotaan aina jotakin henkilökohtaista heidän lapsensa päivästä. Tässä apuna käytetään yksikössä käytössä olevaa puhelimen vaka-sovellusta.

10 Pohdinta

10.1 Kehittämishankkeen arviointi

Kehittämistoiminnassa arviointia tehdään koko prosessin ajan. Käytännön toiminta ja arviointi seuraavat toisiaan koko kehittämishankkeen ajan. Hankkeen aikana kerättyjä aineistoja arvioidaan, jotta kehittämistoimintaa voidaan kohdentaa haluttuun suuntaan. (Toikko & Rantanen 2009, 82–83.) Hankkeessa käytetyn toimintatutkimuksen syklinen eteneminen mahdollisti hyvin jatkuvan arvioinnin. Kehittämishanke oli pitkäkestoinen prosessi ja siihen sisältyi monia eri vaiheita. Kokonaisuudessaan kehittämishankkeeseen kului noin vuosi aikaa. Hanke aloitettiin keväällä 2020 ja valmistui keväällä 2021. Kehittämistoiminnan tavoitteena on saada aikaan muutos ja kehittää toimintaa parempaan suuntaan. Kehittämistoiminnalla on oltava selkeä tavoite. (Toikko & Rantanen 2009, 16.) Kehittämishankkeen tavoitteena oli laatia kehittämissuositukset vanhempien osallisuuden tukemiseksi valkeakoskelaisessa varhaiskasvatustyössä. Hankkeen tarkoituksena oli tukea vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa sekä kehittää vanhempien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä.

Tämä kehittämishanke toteutettiin toimintatutkimuksena varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Toimintatutkimus valittiin tutkimus- ja kehittämismenetelmäksi, sillä kehittämishankkeessa haluttiin saada muutoksia työyhteisössä. Kohdeorganisaatioksi valikoitui tuttu varhaiskasvatustyöyksikkö, jonka toimintakulttuuria ja henkilöstön toimintatapoja haluttiin kehittää. (Toikko & Rantanen 2009, 30.) Toimintatutkimukseen osallistuvat ne henkilöt, jotka tutkimus koskettaa (Eskola & Suoranta 2008, 128). Toimintatutkimuksen syklinen eteneminen näkyi kehittämishankeprosessissa eri toimijoiden vaiheittaisessa osallistumisessa. Ensimmäinen sykli osallisti varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhempia, seuraava varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja viimeinen tutkijaa itseään.

Kehittämistoiminnassa asiakkaan sekä työyhteisön osallisuus on tärkeää ja toimintatutkimus mahdollisti molempien mukaan ottamisen. Asiakkaiden huomiointi toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa mahdollistaa enemmän heidän tarpeitansa vastaavien palveluiden kehittämisen. (Salonen 2017, 18.) Alkukartoituksena toimineen haastattelun avulla saatiin selville sen hetken vanhempien osallisuuden kokemukset. Haastattelulla kerätty tieto toimi yhtenä kehittämishankkeen aineistona. Pienestä vastausprosentista huolimatta kyselyllä toteutetussa haastattelussa saatiin selville vanhempien mielipiteitä heidän osallisuuden kokemuksistaan. Vehkalahden (2014,11) mukaan kysely toimii hyvin, kun halutaan selvittää ihmisten mielipiteitä ja kokemuksia.

Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytettiin mukaillun työpajan yhteydessä learning cafe -menetelmää, jolla kerättiin varhaiskasvatuksen henkilöstön havaintoja vanhempien osallisuudesta ja osallisuuden kokemuksista. Työpaja järjestettiin osana henkilöstön työllä. Toimintatutkimus edellyttää yhteistä toimintaa ja siihen liittyy aina uuden oppimista. Toimintatutkimusprosessin seurauksena syntyy muutos ja ongelmaa koskevan ymmärryksen lisääntyminen. (Kananen 2014, 12; Juuti & Puusa 2020, 256) Henkilöstölle järjestetyssä työllässä kaikilla oli mahdollisuus osallistua yhteiseen kehittämiseen, joka myöskin on yksi toimintatutkimuksen piirteistä. Toimintatutkimuksen tarkoituksena on lisätä kaikkien osallistujien ymmärrystä, kehittää toimintakulttuuria ja muuttaa toimintaa myös käytännössä. (Juuti & Puusa 2020, 257.) Henkilöstölle järjestetyssä työllässä tarjottiin mahdollisuus avoimeen keskusteluun ja ideointiin, jonka myötä oli mahdollista ymmärtää vanhempien osallisuutta ja siihen liittyviä kehittämiskohteita. Prosessin seurauksena syntyivät kehittämisehdotukset, joiden avulla vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä on mahdollista kehittää.

Juutin ja Puusan (2020, 265) mukaan toimintatutkimus mahdollistaa kaikkien työyhteisön jäsenten näkemykset ja kokemukset. Kenenkään mielipide ei ole parempi tai tärkeämpi kuin jonkun toisen, vaan tietoja pidetään tasavertaisina. Työpajalla saatiin keskustelemalla nostettua esiin henkilöstön havainnot, mielipiteet, odotukset ja valmiudet. Keskustelua käytiin toisia kuunnellen ja kaikkien mielipiteitä kunnioittaen. Työpajassa menetelmänä käytettiin learning cafe -menetelmää, joka toimi tilanteessa hyvin. Työiltaan osallistui useita henkilöstön jäseniä ja aikaa oli rajatusti, joten learning cafe -menetelmää käyttämällä saatiin osallistujat jaettua pienempiin ryhmiin ja keskustelemaan annetuista aiheista. Menetelmän myötä varhaiskasvatuksen henkilöstö saatiin osalliseksi kehittämishanketta (Salonen ym. 2017, 58). Toimintatutkimus mahdollisti sen, että eri lailla asioista ajattelevat työntekijät saivat mahdollisuuden keskustelulle ja asioiden kehittämiseksi (Juuti & Puusa 2020, 266).

Kehittämishankkeen pitäisi alkaa kehittämiskohteen tunnistamisesta ja jatkaa sen jälkeen aiheeseen tutustumista teoriassa. Näin voidaan kartoittaa lähtötilanne ja selvittää, mitä kyseisestä asiasta tiedetään jo entuudestaan. (Ojasalo ym. 2014, 24; Kananen 2012, 56) Vanhempien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa on viime vuosina tehty useita opinnäytetöitä. Monessa työssä on ollut kyse osallisuuden konkreettisesta kehittämisestä ja erilaisen neuvojen antamisesta varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Henkilöstön kokemuksia vanhempien osallisuuden toteutumisesta on tutkittu varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen yhteydessä. Myös osallisuus yleisesti ja palvelun saajien näkemykset ja kokemukset ovat alkaneet kiinnostaa työelämän toimijoita (Salonen ym. 2017, 17). Vieraskielisiä artikkeleita vanhempien osallisuudesta ja yhteistyöstä löytyy paljon mutta monet artikkelista ja tutkimuksista ovat maksumuurien takana, jolloin varsinaisen tekstin lukeminen on hankalaa.

Jotta kehittämishankkeessa lähestymistapana käytetty toimintatutkimus täyttää tieteellisen tutkimuksen kriteerit, on siinä käytettävä tieteellisiä menetelmiä tiedon keräämisessä ja analysoinnissa (Juuti & Puusa 2020, 257). Kehittämishankkeen aineistoa kerättiin varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhempien haastattelulla sekä henkilökunnalle järjestetyssä työpajassa. Kehittämishankkeeseen osallistuvien ihmisten on tiedettävä, mitä ollaan tekemässä, mitkä ovat toiminnan kohde ja tavoitteet. Kehittämistyössä oletetaan osallistuvan henkilöstön olevan halukkaita organisaationsa kehittämiseen. (Ojasalo ym. 2015, 48–49.) Vaikka kaikki edellä mainitut asiat kerrottiin kyselylomakkeen mukana olleessa saatekirjeessä, vastausprosentti ei ollut kovin suuri. Huolimatta vastausten vähäisyydestä haastattelun myötä saatiin useita vapaamuotoisia vastauksia. Hirsijärven ym. (2007, 190) mukaan suurelle joukolle suunnatuissa kyselyissä vastausprosentti ei ole kovinkaan korkea. Pieni vastausprosentti oli odotettavissa ja siitä keskusteltiin jo kehittämishankesuunnitelmaa laadittaessa. Tästä huolimatta kyselyllä toteutettu haastattelu haluttiin toteuttaa osana kehittämishanketta.

Yksi kehittämishankkeen alkuperäisistä tarkoituksista oli varhaiskasvatuksen henkilöstölle pidettävä työpaja, jossa käytäisiin läpi vanhemmilta saatuja vastauksia sekä pohdittaisiin yhteisesti vanhempien kohtaamista. Toimintatutkimukselle on kuitenkin tyypillistä, että tehtyjen havaintojen perusteella suunnitelmat muuttuvat (Toikko & Rantanen 2009, 30). Henkilöstölle pidetty työpaja haki muotoaan useampaan kertaan, kunnes lopulta selkiytyi varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aineistoa kerättäväksi työpajaksi. Tutkimus- ja kehittämismenetelmien kanssa oltiin aluksi hieman hakoteillä ja alkuperäisiä suunnitelmia muutettiin väliarviointien jälkeen. Huolellinen perehtyminen aiheeseen sekä tutkimus- ja kehittämismenetelmiin jo heti kehittämishankkeen alussa olisi kannattanut. Arvion tekeminen kehittämishankkeen eri vaiheessa, muovasi hankkeen nykyiseen muotoonsa (Ojasalo ym. 2015, 47).

Kehittämishankkeen seurauksena saadaan tulokset ja niiden myötä uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tulosten perusteella voidaan tehdä johtopäätöksiä, jotka taas antavat mahdollisuuden muutokselle. Tuloksien ja tuotosten tulee olla työyhteisölle hyödyllisiä. (Salonen ym. 2017, 63.) Tässä kehittämishankkeessa saatujen tulosten perusteella laadittiin kehittämissuhteudet vanhempien osallisuuden tukemiseksi ja kasvatusyhteistyön kehittämiseksi. Kehittämissuhteuksia muotoutui viisi, joista jokainen on sisällöltään ja teemaltaan erilainen. Nämä kehittämissuhteudet huomioimalla varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on mahdollisuus kehittää vanhempien kanssa tehtävää kasvatusyhteistyötä. Päävastuu vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön ylläpitämisestä on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä, jonka he myöskin tiedostavat (Hakyemez-Paul 2019, 88).

Tulosten ja tuotoksen lisäksi kehittämishankkeesta on laadittava prosessin kokonaisuutta kuvaava kirjallinen raportti. Sen myötä osoitetaan, että tutkittavaan ja kehitettävään ilmiöön on perehdytty huolella ja ilmiötä ymmärretään. (Salonen 2013, 25.) Kehittämishankeraporttia kirjoitettiin saman aikaisesti hankkeen edetessä. Rauhallinen aikataulu mahdollisti sen, että kehittämishankeprosessiin ja raportin kirjoittamiseen pystyttiin panostamaan ja toisi-naan pitämään pidempiäkin taukoja. Vilkan (2015, 79) mukaan tutkimusraportin kirjoittaminen ei ole oma itsenäinen prosessi, vaan kirjoitustyötä tulisi tehdä koko ajan prosessin edetessä. Lopullisessa kehittämishankkeesta kertovassa raportissa kuvaillaan koko prosessi kehittämistarpeen tunnistamisesta viimeiseen arviointiin asti (Salonen ym. 2017, 65). Kehittämishankeprosessia kuvaavaa raporttia kirjoitettiin pitkäjänteisesti. Välissä raporttia arvioitiin ja kehitettiin muutamia kertoja.

Dokumentoimalla kehittämistoiminnan etenemistä voidaan helpottaa arviointia. Hankkeessa tapahtunutta toimintaa voidaan kuvata kalenterimaisella dokumentoinnilla, johon voidaan myöhemmin palata ja tarkastaa eteneminen. (Toikko & Rantanen 2009, 81.) Kehittämishankesuunnitelmaa varten laadittiin kehittämishankkeelle alustava aikataulu, joka toteutui pääosin suunnitellulla tavalla. Lopullinen aikataulukuvio (Kuvio 3.) syntyi alkuperäistä suunnitelmaa täydentämällä ja tarkentamalla. Alun perin kehittämishankkeeseen haluttiin joustovaraa, sillä keväällä 2020 alkanut maailman laajuinen koronavirus vaikutti myös varhaiskasvatukseen ja opintojen järjestymiseen. Aikataulua suunniteltaessa huomioitiin varhaiskasvatuksen toimintakauden rakenne. Ensimmäinen aineiston keruu tapahtui keväällä, jolloin vanhempia pyydettiin arvioimaan kulunut toimintakautta. Tämä osoittautui aikataulullisesti hyväksi, sillä myöhemmin arvion tekeminen olisi ollut vaikeampaa, sillä poikkeusolot ja niiden vaikutukset valtasivat lähes kaikkien ajatukset. Myös henkilöstölle pidetty työpaja syksyllä 2020 oli aikataulutettu suhteessa varhaiskasvatuksen toimintakauteen.

Varhaiskasvatuksessa yhteistyö vanhempien kanssa on välttämätöntä ja aiheena ”Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa” on ajankohtainen. Vanhempien osallisuus vaatii jatkuvaa arviointia ja kehittämistä varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä. Se on kirjattu Varhaiskasvatuslakiin (2018, 20§) sekä Kansallisen koulutuskeskuksen arviointikeskuksen laatimaan Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset (2018) -asiakirjaan, jonka myötä voidaan huolehtia varhaiskasvatuksen laadusta. Repo ym. (2019) tekivät tutkimuksen varhaiskasvatuksen laadusta sen perusteella, kuinka hyvin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018) toteutuu varhaiskasvatuksessa. Osana tutkimusta arvioitiin vanhempien mahdollisuutta osallisuuteen. Hajontaa ja erilaisia toteutus tapoja osallisuuden suhteen oli paljon, joiden perusteella voidaan todeta, että on tarvetta konkreettisille neuvoille vanhempien osallisuuden tukemiseksi.

Jatkuvan arvioinnin lisäksi kehittämistoiminnan lopuksi arvioidaan sen vaikutuksia ja lopullisella arvioinnilla voidaan todeta kehittämishankkeen onnistuminen (Salonen ym. 2017, 64; Ojasalo ym. 2015, 47). Kehittämishankkeen tavoitteena syntyi kehittämis ehdotukset vanhempien osallisuuden tukemiseksi. Toivottavaa olisi, että kehittämis ehdotusten myötä varhaiskasvatusyksikössä muutettaisiin sen toimintakulttuuria. Ehdotusten tuomaa vaikuttavuutta voidaan kuitenkin arvioida vasta myöhemmin. Sen sijaan kehittämishankkeen yhteydessä pidetyn työillan mahdollisia vaikutuksia voidaan arvioida jo hieman nyt, sillä keskustelun perusteella varhaiskasvatuksen henkilöstö sai uusia työkaluja vanhempien osallisuuden tukemiseen. Työillan seurauksena varhaiskasvatusyksikön opettajat jakoivat toisilleen digi- ja viestintävälineitä koskevaa osaamistaan, jonka seurauksena useampi ryhmä on perustanut oman suljetun blogin tai muun vastaavan.

Kanasen (2014, 86) mukaan toimijoiden ja tutkijan odotukset kehittämishankkeessa ovat erilaiset. Työelämän toimijat haluavat ratkaista ongelman ja saada siihen konkreettisia neuvoja, kun taas tutkija haluaa lisätä ymmärrystä ja selvittää, miksi jokin tapahtuu. Yleensä tutkijalla ja työelämän toimijoilla on omat käsityksensä ilmiöstä. Tässä kehittämishankkeessa toimintatutkimus mahdollisti työelämän toimijan tekemän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tutussa toimintaympäristössä. Kehittämishankkeessa ei ole asiantuntijan roolia, vaan yhdessä toimimalla voidaan saada muutos aikaan (Toikko & Rantanen 2009, 10).

Kehittämishanke toteutettiin erikoisena aikana. Keväällä 2020 maailmanlaajuinen Koronapandemia iski myös Suomeen sekoittaen koko yhteiskunnan. On siis oleellista arvioida myös sen vaikutuksia kehittämishankkeeseen. Vanhempien haastattelun vastauksista ilmenee myös koronaviruksen vaikutukset toimintakauteen. Eräässä vastauksessa kiteytettiin vaikutus hyvin: *”Koronakevät on hankaloittanut osallisuutta. Koronatilanteesta johtuen yhteisiä tapahtumia ym. ei ole ollut. Ennen sitä toiminta on ollut aika normaalia.”* Lähes kaikki kevään 2020 yhteiset tapahtumat peruutettiin ja vanhempien vierailuja varhaiskasvatuksessa rajoitettiin. Myös palaverit ja keskustelut pidettiin etäyhteyksin. Onneksi vanhemmat osasivat arvioida vastauksissaan koko toimintakautta, eivätkä ainoastaan kyseistä kevättä.

10.2 Kehittämishankkeen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) mukaan hyvä tieteellinen tutkimus noudattaa tiettyjä periaatteita, kuten tutkijan rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta koko tutkimusprosessin aikana. Hyvä tutkimus on eettisesti kestävä, jolla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta ja laatua sekä tutkimussuunnitelman, tutkimusasetelman sekä tutkimusraportin laadukkuutta. Lisäksi hyvän tutkimuksen kriteeri on johdonmukaisuus, joka näkyy muun muassa tutkimusraportin lähteiden käytössä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111.) Koko kehittämishankeprosessin ajan on noudatettu rehellisyyttä ja avoimuutta.

Kehittämishankesuunnitelma, aineistonkeruut ja analysoinnit sekä raportin kirjoittaminen on tehty huolellisesti ja tarkasti. Koko prosessin ajan tavoitteena on ollut luotettava kehittämishanke. Lähteiden käytössä on pyritty huomioimaan ajantasainen tieto rajaamalla lähteet enintään kymmenen vuotta vanhoihin lähteisiin. Tämä ei kuitenkaan koske kehittämistoimintaa tai toimintatutkimusta koskevaa teoretietoa. Lähteitä on käytetty runsaasti ja mukana on myös kansainvälisiä julkaisuja. Tutkimustietoa osallisuudesta, varhaiskasvatuksen laadusta ja vanhempien kanssa tehtävästä kasvatusyhteistyöstä on käytetty paljon. Viitaukset ja lähteet on pyritty merkitsemään oikein ja mahdollisimman selkeästi, jotta alkupe-
räisten lähteiden tarkistaminen olisi helppoa.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 6) mukaan tiedonhankinnassa tulee käyttää eettisesti kestäviä menetelmiä. Tietolähteistä tulee kertoa avoimesti ja ne on kirjattava huolellisesti tutkimusraporttiin. Tutkimusprosessissa huomioidaan muiden tutkijoiden työt arvostavalla tavalla ja toisten tutkijoiden tekemiin tutkimukseen viitataan selkeästi. Lisäksi tutkimusprosessista raportoidaan tieteellisesti kirjaamalla ja kaikki aineistot tallennetaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Kehittämishankkeessa käytetyt lähde-
teokset ovat ajantasaista ammattikirjallisuutta, aiheeseen liittyviä julkaisuja ja tutkimuksia sekä kansallisia raportteja. Lähteiden käytössä on huomioitu niiden luotettavuus ja paikkansa pitävyys. Kaikki kehittämishankkeessa kerätyt aineistot on dokumentoitu ja tallennettu useaan eri paikkaan.

Tutkimusta varten hankitaan tarvittava tutkimuslupa. Ennen tutkimusprosessin aloitusta sovitaan yhteisesti oikeuksista ja tekijyyttä koskevista periaatteista. Lisäksi sovitaan myös vastuista, velvollisuuksista ja aineiston säilyttämisestä. Tutkimukseen liittyvästä rahoituksesta ilmoitetaan asianosaisille ja kaikille osallistujille. Tutkimusta tehdessä otetaan huomioon tietosuoja-asiat. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Kehittämishankkeelle hankittiin tutkimuslupa Valkeakosken kaupungin varhaiskasvatuspäälliköltä. Tutkimuslupaan kirjattiin ehtoina, että varhaiskasvatuspäällikölle toimitetaan prosessin alussa tutkimussuunnitelma (kehittämishankesuunnitelma) ja lopuksi valmis kehittämishankeraportti.

Kehittämistoiminnassa syntyneen uuden tiedon on oltava hyödyllistä, jotta toimintaa voidaan pitää luotettavana. Toiminnan luotettavuutta voidaan mitata soveltaen laadullisessa tutkimuksessa käytettävää vakuuttavuutta sekä määrällisessä tutkimuksessa käytettäviä reliabiliteettia ja validiteettia. Vakuuttavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija vakuuttaa kokonaisvaltaisella avoimuudella yleisön tutkimuksen pätevydestä. Reliabiliteetilla mitataan saatujen tulosten samankaltaisuutta toistetussa tilanteessa, kun taas validiteetilla mitataan, onko tutkimuksessa todella mitattu sitä, mitä oli tarkoitus. Kehittämistoiminnassa reliabiliteetin mittaaminen on hankalaa, sillä samanlaisen ryhmätyöskentelytilanteen toistaminen

on lähes mahdotonta. Ryhmän työskentelyyn vaikuttaa moni muuttuva asia. Myös mahdollisen kyselylomakkeen nopea laatiminen saattaa alentaa luotettavuutta. (Toikko & Rantanen 2009, 121–123.) Tässä kehittämishankkeessa syntynyt uusi tieto auttaa varhaiskasvatuksen työntekijöitä vanhempien kanssa tehtävässä kasvatusyhteistyössä. Hankkeen tarpeellisuudesta vakuutuivat suunnitteluvaiheessa varhaiskasvatuspäällikkö sekä varhaiskasvatusyksikön johtaja. Aineistonkeruuvaiheessa myös varhaiskasvatuksen henkilöstölle esitettiin perusteet kehittämishankkeen pätevydestä. Kehittämishankkeessa on todella tutkittu ja haluttu kehittää niitä asioita, joita alkuperinkin oli tarkoitus.

Kehittämistoiminnan luotettavuutta voidaan lisätä käyttämällä triangulaatiota, jolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien ja tietolähteiden yhdistelemistä tutkimusta tehdessä. Triangulaatiota käyttämällä on mahdollisuus tarkastella tutkittavaa ilmiötä eri näkökulmista. (Toikko & Rantanen 2009, 124; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tämän lisäksi kehittämistoiminnan luotettavuutta lisää tieto toimijoiden sitoutumisesta, sillä päinvastainen toiminta vähentää aineistojen, menetelmien ja tulosten luotettavuutta (Toikko & Rantanen 2009, 124). Kehittämishankkeen aineisto kerättiin kahdesta eri näkökulmasta käyttäen eri metodeja. Vanhemmilta kysyttiin heidän osallisuutensa kokemuksia kyselylomakkeella ja varhaiskasvatuksen henkilöstöltä saatiin tietoa vanhempien osallisuudesta työpajassa toteutetulla learning cafe -menetelmällä. Lähdemateriaalia on koko hankkeen aikana pyritty käyttämään runsaasti ja monipuolisesti. Vanhempien vastaaminen kyselynä toteutettuun haastatteluun oli vapaaehtoista, joten voidaan olettaa, että vastanneet vanhemmat ovat olleet sitoutuneita ja halukkaita varhaiskasvatuksen toiminnan kehittämiseen. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä taas ei ollut mahdollisuutta valita osallistumistaan työiltaan mutta toiminnan kehittäminen on oleellinen osa varhaiskasvatuksessa työskentelyä.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ei välttämättä onnistu olemaan täysin puolueeton. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistoa tulkittaessa aineisto suodattuu tutkijan oman kehyksen läpi, joka saattaa vaikuttaa tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 119.) On kuitenkin lähes mahdotonta siirtää oma ajattelu sivuun ja seurata tilannetta täysin ulkopuolisena. Sen sijaan riittää, ettei anna omien ajatusten, asenteiden ja uskomusten vaikuttaa tutkimustuloksiin. Kehittämishankkeessa käytettiin kuitenkin toimintatutkimusta, jossa tutkijan aktiivinen osallistuminen muutoksen tavoittelussa on suotavaa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Omien mielipiteiden ja asenteiden unohtaminen oli ajoittain haastavaa, erityisesti henkilöstön työllä. Vaikka osallistumiseni toiminnan kehittämiseen oli hyväksyttävää, oli tärkeää, että teen sen yhdessä henkilöstön kanssa enkä niin, että johdattelisin heitä kohti tiettyjä ratkaisuja. Myös tulosten tarkastelussa tuli kiinnittää erityistä huomiota siihen, että omien mielipiteideni sijaan niissä näkyi henkilöstön pohdinnat ja ajatukset.

10.3 Kehittämishankkeen hyödynnettävyys ja jatkokehittämisehdotukset

Kehittämishankkeen tuotoksena syntyneitä kehittämisehdotuksia voidaan hyödyntää yksikössä, jossa kehittämishanke toteutettiin. Vaikka kehittämishankkeet ovat luonteeltaan yksittäisiä tapauksia ja muualla kehitettyä voi olla vaikea hyödyntää toisaalla, voidaan hankkeen mahdollisia positiivisia vaikutuksia kuitenkin jakaa muihinkin varhaiskasvatustyöyksiköihin (Toikko & Rantanen 2009, 126). Kehittämisehdotukset antavat varhaiskasvatuksen henkilöstölle yhtäläiset toimintaohjeet vanhempien osallisuuden tukemiseksi.

Varhaiskasvatustalaki (2018, 20 §) velvoittaa henkilöstöä tarjoamaan vanhemmille mahdollisuuden osallistua lastensa varhaiskasvatukseen. Lisäksi vanhempien osallisuuteen ohjeistaa valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2018, 34), jota saatetaan tarkentaa paikallisella varhaiskasvatussuunnitelmalla. Vanhempien osallisuuden tulisi olla luonnollinen osa varhaiskasvatusta. Kehittämisehdotusten myötä ja niitä huomioimalla varhaiskasvatuksen työntekijät voivat kehittää työtapojaan niin, että vanhempien osallisuus saadaan osaksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

Kehittämishankkeen hyödynnettävyyteen vaikuttaa varhaiskasvatuksen henkilöstön halu sitoutua muutokseen eli vanhempien osallisuuden tukemisen kehittämiseen. Totuttujen työtapojen muuttaminen ja toimintakulttuurin kehittäminen voi olla henkilöstölle haastavaa. Jotta muutoksen tekemisessä onnistuttaisiin ja toimintakulttuuria pystyttäisiin kehittämään, tarvitaan yksikön johtajalta määrätietoista työskentelyä ja esimerkin näyttämistä. (Lämsä & Hautala 2005, 186.)

Jatkokehittämisenä voitaisiin selvittää, kuinka tämä kehittämishanke on vaikuttanut vanhempien osallisuuden tukemiseen. Onnistuttiinko henkilöstölle pidetyllä työllällä lisäämään tietoisuutta vanhempien osallisuudesta ja ovatko vanhempien osallisuuden mahdollisuudet parantuneet? Tämä edellyttäisi haastattelun uudelleen esittämistä vanhemmille sekä uutta työpajaa varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Mikäli tulokset olisivat myönteisiä, voitaisiin tietoutta jakaa muihin saman kaupungin varhaiskasvatustyöyksiköihin ja näin ollen tukea paremmin vanhempien osallisuutta koko kaupungissa. Henkilöstölle voitaisiin järjestää teemaan liittyvää täydennyskoulutusta, jolla tuettaisiin henkilöstön osaamista ja ammatillista kehittymistä. Koulutuksen avulla saataisiin uutta sisältöä osallisuuden toteutukseen ja kehitettäisiin yksikköjen toimintakulttuuria. (Repo 2019, 67–68.)

Vanhempainliitto suosittelee, että vanhemmat otettaisiin mukaan lasten hyvinvoinnin suunnittelussa. Osallistumishalukkuus on kuitenkin perhekohtaista ja voi vaihdella paljonkin. Toiset haluavat osallistua enemmän esimerkiksi toiminnan suunnitteluun, kun taas toisille riittää tieto lapsen turvallisesta kasvuympäristöstä. (Päiväkotibarometri 2019, 27.)

Vanhempien osallisuudessa olisi hyvä lähteä liikkeelle pienin askelin kohti yhteisöllistä toimintaa. Vanhempien aktiivisuus ei synny hetkessä, vaan sitä täytyy todennäköisesti herättää jonkin aikaa, jonka vuoksi vanhempien osallisuus olisi hyvä saada osaksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Jatkokehittämisehdotuksena voitaisiin tehdä pidemmän aikavälin suunnitelma, jonka myötä vanhemmat saataisiin aktiivisiksi osallistujiksi lastensa varhaiskasvatuksessa esimerkiksi perustamalla vanhempainyhdistys.

Lähteet

- Ahonen, L. 2017a. Haastavat kasvatustilanteet: Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ahonen, L. 2017b. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alila, K. & Eskelinen, M. 2014. Vaikuta varhaiskasvatukseen. Vanhempien kuuleminen varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Anttila, S. 2018. Kulkua kohti yhteisöllisyyttä - Vanhempien osallisuuden toteutuminen pirkanmaalaisessa päiväkodissa. Tampereen Yliopisto
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Tampere: Opetushallitus
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- ETUCE, 2012. ETUCE - Policy Paper on Early Childhood Education. European Region of Education International. Regional Conference 2012. [viitattu 2.11.2020] Saatavilla: <https://www.cseeetuce.org/images/attachments/ETUCEPolicyPaperonECEEN.pdf>
- Fenech, M. (2013). Quality early childhood education for my child or for all children? Parents as activists for equitable, high-quality early childhood education in Australia. *Australian Journal of Early Childhood*, 38(4),
- Fonsén, E., Karila, K., Karjalainen, S. M., Kola-Torvinen, P., Mertala, P., Neitola, M., Pakanen, A. 2019. Pedagogiikan aika. 3. painos. Lastentarhaopettajaliitto.
- Gothóni, R., Hyväri, S., Kolkka, M. & Vuokila-Oikkonen, P. 2016. Inklusio ja yhteisöllisyys yhteisen hyvän toteutumisena. Teoksessa Gothóni, R., Hyväri, S., Kolkka, M. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena – Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-Toiminnan vuosikirja 2. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 113–23
- Hakala, K. 2018. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja vanhempien osallisuus: Kehittämistyö Kittilän kunnan sesonkiloonteisessa varhaiskasvatuksessa. Lapin ammattikorkeakoulu.
- Hakyemez-Paul, S., Pihlava, P., & Silvennoinen, H. 2018. Parental involvement in Finnish day care – What do early childhood educators say? *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(2), 1–16.
- Hakyemez-Paul, S. 2019. Parental involvement in early childhood education: Turkish and Finnish context. Turun yliopisto.

- Halme, N., Vuorisalmi, M., Perälä, M. & Perälä, M. 2014. Tuki, osallisuus ja yhteistoiminta lasten ja perheiden palveluissa: Työntekijöiden näkökulma. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Haukijärvi, N., Kangas, A., Knuutila, H., Leino-Richert, E. & Teirasvuo, N. 2014. Tavoitteena aktiivinen ja työelämälähtöinen oppiminen: Käytännön opetusmenetelmiä opiskelija- ja työelämälähtöiseen opetukseen ja koulutukseen. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimus toiminnan ja ajattelun taitona. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-Kustannus
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus
- Heiskanen, N. 2017. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Johdanto videoluentoihin. Opetushallitus. [viitattu 21.2.2021] Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/johdanto-ja-osa-1_lapsen-vasu_koulutusmateriaali_1.pdf
- Heiskanen, N. 2019. Children's Needs for Support and Support Measures in Pedagogical Documents of Early Childhood Education and Care. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Hujala, E., Fonsén, E. & Vlasov, J. 2016. Varhaiskasvatuksen laadunarviointi ja pedagoginen kehittäminen. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus
- Hujala, E., Fonsén, E. & Elo, J. 2012. Evaluating the quality of the child care in Finland, Early Child Development and Care, 182:3-4, 299-314
- Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on?: Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Juuti, P. & Puusa, A. 2020. Toimintatutkimus. Sekä toimintaa että tutkimusta. Teoksessa Juuti, P. & Puusa, A. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. [Helsinki]: Gaudeamus.
- Jyväskylän Yliopisto, 2014. Valmiit dokumentit ja tuotetut dokumentit. Saatavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/valmiit-dokumentit-ja-tuotetut-dokumentit>
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

- Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona: Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus: Varhaiskasvatuksen tilannekatsaus. Helsinki: Opetushallitus
- Karila, K., Kosonen, T. & Järvenkallas, S. 2017. Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030: Suuntaviivat varhaiskasvatukseen osallistumisasteen nostamiseen sekä päiväkotien henkilöstön osaamisen, henkilöstörakenteen ja koulutuksen kehittämiseen. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Karlsson, L., Weckström, E. & Lastikka, A. 2018. Osallisuuden toimintakulttuuria rakentamassa sadutusmenetelmällä. Teoksessa Kangas, J., Vlasov, J., Fonsén, E. & Heikka, J. (toim.) Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa 2. Tampere: Suomen varhaiskasvatus Ry.
- Knopf, H., & Swick, K. 2007. How parents feel about their Child's Teacher/School: Implications for early childhood professionals. *Early Childhood Education Journal*, 34(4)
- Kyrönlampi, T. & Karikoski, H. 2017. Osallisuus esiopetuksessa on vanhemman oikeus. *Kasvatus & aika* 11(3)/2017, 96-99.
- Lamminen, S. 2018. Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa -vinkkivihko [viitattu 14.3.2020]. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/143534/Vinkkivihko%20vanhempien%20osallisuus%20varhaiskasvatuksessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Leemann, L. & Hämäläinen, R. 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut: Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. *Yhteiskuntapolitiikka*, 81(5), 586-594.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M. (2015). Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Lämsä, A-M. & Hautala, T. 2005. Organisaatiokäyttötymisen perusteet. Helsinki: Edita Prima Oy
- Nivala, E. & Ryyänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, vol. 14 [viitattu 15.10.2020]. Saatavissa: https://www.uef.fi/documents/364780/1847612/Nivala_%26_Ryyänen_Kohti_sosiaalipedagogista_osallisuuden_ideaalia.pdf/82a018a3-5f0a-4c44-8937-7fd4ac2a3879

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015, Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro

Opetushallitus 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tiivistelmä. Tilannekatsaus. [viitattu 16.2.2020] Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/176639_vaikuttava_varhaiskasvatus_tiivistelma.pdf

Opetushallitus 2020. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma -mallilomake ja ohjeistus. [viitattu 3.11.2020] Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lapsen-varhaiskasvatussuunnitelma-mallilomake-ja-ohjeistus>

Opetushallitus 2021. Pedagoginen dokumentointi. [viitattu 17.2.2021] Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi#f3257e41>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019. Lapsen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen palautuu. Tiedote. [viitattu 16.2.2020] Saatavissa: <https://minedu.fi/-/lapsen-oikeus-kokoaikaiseen-varhaiskasvatukseen-palautuu>

Puusa, A. 2020. Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa Juuti, P. & Puusa, A. (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. [Helsinki]: Gaudeamus.

Päivähoitolaki 36/1973. [viitattu 29.3.2021] Saatavissa: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1973/19730036>

Päiväkotibarometri 2019. Kurahousupuheesta kohti aitoa osallisuutta. [viitattu 22.2.2020] Saatavissa: <https://vanhempainliitto.fi/wp-content/uploads/2020/01/Kurahousupuheesta-kohti-aitoa-osallisuutta-pa%CC%88iva%CC%88kotibarometri-2019.pdf>

Puroila, A. & Kinnunen, S. 2017. Selvitys varhaiskasvatuksen lainsäädännön muutosten vaikutuksista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. [viitattu 29.3.2021] Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160405/78_Loppuraportti%20VakaVai%20051217docx.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkanen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa: Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Rintakorpi, K. 2014. Pedagoginen dokumentointi välineenä 1-3 -vuotiaiden osallisuuteen päivähoiton aloitusvaiheessa. Teoksessa Elo, J., Fonsén, E., Heikka, J. & Leinonen, J. 2014. Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen Varhaiskasvatus

- Rintakorpi, K. 2016. Documenting with early childhood education teachers: pedagogical documentation as a tool for developing early childhood pedagogy and practices, *Early Years*, 36(4), 399-412.
- Rouvinen-Wilenius, P., Aalto-Kallio, M., Koskinen-Ollonqvist, P. & Nikula, T. 2011. Osallisuus osana tasa-arvoa. Teoksessa Rouvinen-Wilenius, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. (toim.) Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen: Järjestöt suunnan näyttäjinä. Helsinki: Terveyden edistämisen keskus.
- Rutanen, N. & Laaksonen, K. 2020. Äitien luottamuksen rakentuminen kasvattajiin varhaiskasvatuksen alituksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9(1), 349-372.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [viitattu 2.12.2020] Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön: Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Salonen, K, Eloranta, S., Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Seilonen, A. 2007. Yhteistyön ytimessä: Omahoitajakäytäntö pienten lasten päivähoidossa. Oulun Yliopisto
- Summa, T. & Tuominen, K. 2009. Fasilitaattorin käsikirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa ry [viitattu 21.10.2020]. Saatavissa: <https://www.globaalikasvatus.fi/sites/default/files/attachments/fasilitaattorin-tyokirja-menetelmia-sujuvaan-ryhmatyoskentelyyn.pdf>
- The World Café Community Foundation Creative Commons Attribution, 2015. A Quick Reference Guide for Hosting World Café. [viitattu 29.3.2021] Saatavissa: <http://www.theworldcafe.com/wp-content/uploads/2015/07/Cafe-To-Go-Revised.pdf>
- THL 2018. Tiedä ja toimi. Palveluiden järjestäjille ASIAKASOSALLISUUS PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ. [viitattu 3.3.2021] Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137297/TT_Asiakasosallisuus_26112018_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- THL 2019a. Osallisuus. Hyvinvointi ja terveyserot. [viitattu 8.10.2020] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL 2019b. Sote-uudistus. Asiakasosallisuus palvelujärjestelmässä. [viitattu 3.3.2021]
Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/sote-uudistus/palvelujen-tuottaminen/asiakkaat-ja-osallisuus/asiakasosallisuus-palvelujarjestelmassa>

THL 2020a. Varhaiskasvatus 2019. Tilastoraportti 33/2020. [viitattu 5.2.2020] Saatavissa:
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140541/Tr33_20.pdf?sequence=5&isAllowed=y

THL 2020b. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen. [viitattu 9.10.2020] Saatavissa:
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuominen, T., Järvi, K., Lehtonen, M., Valtanen, J. & Martinsuo, M. 2015. Palvelujen tuoteistamisen käsikirja. Osallistavia menetelmiä palvelujen kehittämiseen. Aaltoyliopiston julkaisusarja tiede+teknologia 5/2015. Helsinki: Tampereen teknillinen yliopisto, Tekes.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Utriainen, S. 2019. Isien ajatuksia osallisuudesta varhaiskasvatuksessa ja osallisuuden lisäämisestä tieto- ja viestintätekniikan avulla. Metropolia ammattikorkeakoulu.

Valkeakosken varhaiskasvatussuunnitelma 2020. [viitattu 14.2.2021]. Saatavissa:
<https://www.valkeakoski.fi/uploads/2020/04/63810184-valkeakosken-varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5. uudistettu painos. Keuruu: PS-kustannus, 92-116.

Varhaiskasvatustilasto 540/2018. [viitattu 14.3.2020]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit 2019. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. [viitattu 11.3.2020]. Saatavissa: https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_T1319.pdf

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Helsinki: Opetushallitus. [viitattu 14.3.2020]. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

- Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finnlectura.
- Venninen, T., Leinonen, J., Rautavaara-Hämäläinen, M. & Purola, K. 2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päivä - mitä se lopulta tarkoittaa?": Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. [Helsinki]: Socca.
- Venninen, T. & Purola, K. 2013. Educators' views on parents' participation on three different identified levels. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research* Vol. 2, No. 1 2013, 48–62
- Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parvila, S. & Sulonen H. 2018. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallisen koulutuksen arviointikeskus. Helsinki
- Vuorenmaa, M. 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuden yhteydessä olevat tekijät. Tampere: Tampere University Press
- Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, Finnish social science data archive, Kuula, A., Klemola, M. & Sivonen, J. 2009. Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto

Liite 1: Kehittämisehdotukset vanhempien osallisuuden tukemiseksi

Kärjenniemen päiväkodin kehittämisehdotukset vanhempien osallisuuden kehittämiseksi

Kehittämisehdotuksen laatimisessa on hyödynnetty vanhempien antamaa palautetta sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön tietoa, taitoja, havaintoja ja valmiuksia osallisuuden tukemiseksi.

Tehdään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri näkyväksi vanhemmille

- Jotta vanhemmilla olisi mahdollisuus olla osallisina lastensa varhaiskasvatuksessa, on heidän oltava tietoisia varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on tehtävä näkyväksi vanhemmille erilaisia keinoja ja välineitä hyödyntäen. Toimintakulttuurin näkyväksi tekemisessä on hyvä huomioida pedagogiset perustelut. Säännölliset viikko/kuukausitiedotteet, valokuvaus ja pedagoginen dokumentointi ovat oleellisia asioita toimintakulttuurista kertomisessa.
- Lähetetään vanhemmille säännöllisesti viikko/kuukausitiedotteita. Valokuvataan arkea ja asetetaan kuvat näkyville, kukin ryhmä omalla tavallaan.

Mahdollistetaan toiminnan suunnitteluun matalalla kynnyksellä

- Vanhempien mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arvioin voidaan tukea tarjoamalla erilaisia keinoja matalalla kynnyksellä. Näiden keinojen tulisi olla selkeitä ja helppoja, jotta vanhempien halukkuus vaikuttamiseen kasvaisi. Vanhemmille on myös hyvä selkeyttää heidän rooliaan suhteessa varhaiskasvatukseen ja kertoa, minkälaista osallistumista heiltä toivotaan.
- Toteutetaan ryhmittäin (kukin omalla tavalla) vanhemmille mahdollisuus esittää toiveita toiminnasta, sujuvasta arjesta, yleisestä toimintakulttuurista ym.

Ennakkopaperi vanhemmille ennen kasvatust keskustelua

- Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevan kasvatust keskustelun tulisi olla vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välinen vastavuoroinen keskustelu, jossa molemmat osapuolet tuovat esiin omia näkemyksiään. Vanhemmilla ei välttämättä ole täyttä selvyyttä kasvatust keskustelun sisällöstä, joten on hyvä herätellä heitä aiheeseen antamalla heille täytettäväksi ennakkopaperi, jossa voidaan kysyä esimerkiksi lapsen vahvuuksia, mielenkiinnonkohteita, opeteltavia taitoja tai muita ajankohtaisia taitoja. Ennakkopaperi voi toimia kasvatust keskustelun pohjana ja se voidaan liittää osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

- Annetaan ennen kasvatustietoa vanhemmille pohdittavaksi muutamia kysymyksiä koskien heidän lastansa. Ennakkopaperi voi toimia keskustelun pohjana tai se voi jäädä vain vanhempien nähtäväksi. Paperissa voidaan kysyä myös vanhempien toiveita toiminnasta ym.

Järjestetään säännöllisesti yhteisiä tapahtumia

- Perheiden ja varhaiskasvatuksen väliset yhteiset tapahtumat ovat säännöllinen osa varhaiskasvatusta. Tapahtumat voivat olla erilaisia ja ne voivat koskettaa esimerkiksi koko perhettä, vanhempia tai lapsen läheisiä. Tapahtumia voidaan järjestää ryhmittäin tai koko yksikölle ja niiden toimintaympäristöt voivat vaihdella. Yksikössä, jossa kehittämishanke toteutettiin, on hyvä ylläpitää vakiintunutta käytäntöä yhteisten tapahtumien suhteen.
- Jatketaan päiväkodin vakiintunutta käytäntöä yhteisten tapahtumien suhteen. Tapahtumien nykyinen määrä ja luonne koetaan hyväksi ja toimivaksi sekä henkilökunnan että vanhempien toimesta.

Yhtenäistetään ryhmien väliset käytännöt päivittäisen tiedottamisen suhteen

- Pääsääntöisesti vanhemmat haluavat olla tietoisia lapsensa varhaiskasvatuspäivistä. Lapsen oman ryhmän aikuiset tietävät vanhempien tiedontarpeet ja osaavatkin usein vastata niihin. Aina ei ole kuitenkaan mahdollista, että lapsen tullessa varhaiskasvatukseen tai lähtiessä kotiin vastassa olisi joku lapsen oman ryhmän aikuisista. Tästä syystä päivittäiseen tiedottamiseen on hyvä laatia yhteiset, koko yksikköä koskevat, pelisäännöt. Lähtökohdana päivittäisessä tiedottamisessa on hyvä huomioida, että vanhemmille kerrotaan aina jotakin henkilökohtaista heidän lapsensa päivästä. Tässä apuna käytetään yksikössä käytössä olevaa puhelimen vaka-sovellusta.
- Kerrotaan vanhemmille jotakin henkilökohtaista heidän lapsestaan päivittäisten kuulumisten yhteydessä. Käytetään puhelimen vaka-sovellusta työntekijöiden välisessä tiedonsiirrossa ja sitoudutaan kaikki siihen.
- Käytetään vaka-ohjelmaa myös välittämään vanhempien asiat lapsen oman ryhmän aikuisille.

Liite 2: Tutkimuslupa

Tutkimuslupahakemuksen hyväksyminen

LAB-ammattikorkeakoulun opiskelija Maiju Jukka on hakenut tutkimuslupaa ylempään ammattikorkeakoulututkintoon liittyvän opinnäytetyön tekemiseen. Opinnäytetyön tavoitteena on vanhempien osallisuuden lisääminen. Opinnäytetyön aikana lisätään henkilökunnan tietoisuutta vanhempien osallisuudesta ja vahvistetaan henkilökunnan osaamista osallisuuden toteuttamiseen.

Opinnäytetyö aloitetaan toukokuussa 2020. Kärjenniemen päiväkodin vanhemmat saavat vastattavakseen kyselyn. Syksyllä 2020 päiväkodin henkilökunnalle järjestetään pedagoginen ilta, jossa esitellään kyselyn vastaukset. Samalla vanhempien osallistamista pohditaan yhdessä. Opinnäytetyön on tarkoitus olla valmiina keväällä 2021.

Tutkimuslupahakemuksesta selviää tutkimuksen nimi, tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet, tutkimuksen toteutusajankohta, keskeiset tutkimusmenetelmät, tietosuojaan liittyvät asiat sekä tiedot mahdollisesta perustetavasta henkilörekisteristä (henkilötietolain noudattaminen). Tieto tutkimussuunnitelman hyväksymisestä oppilaitoksessa toimitetaan varhaiskasvatuspäällikölle kevään 2020 aikana.

Tutkimusaineistoa käsittelevän tulee sitoutunut siihen, ettei käytä saamiaan tietoja tutkittavien tai heidän läheistensä vahingoksi, halventamiseksi taikka muiden sellaisten etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus. Tietoja ei saa myöskään luovuttaa sivullisille.

Tutkimuksen tekijän tulee sitoutua toimittamaan yksi valmis kappaleen tutkimusraporttia joko sähköpostin liitteenä (mieluiten PDF-muodossa) osoitteeseen tuija.portell@valkeakoksi.fi tai paperijulkaisuna Koulutus- ja hyvinvointikeskus/ Varhaiskasvatuspalvelut osoitteeseen: PL 20, 37201 Valkeakoski.

Valkeakoskella 24.2.2020

Tuija Portell
varhaiskasvatuspäällikkö
Valkeakosken kaupunki
tuija.portell@valkeakoksi.fi, 040 335 6201